

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Proces předávání dětí do adoptivní či biologické rodiny

Vypracovala: Jana Novotná
Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 18. dubna 2017

Jana Novotná

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní PhDr. Olze Vaněčkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Další poděkování patří pěstounským rodinám na přechodnou dobu za jejich ochotu a sdílný přístup při rozhovorech.

Abstrakt

Záměrem této bakalářské práce je rozšířit povědomí o pěstounské péči na přechodnou dobu v České republice, zejména pomocí nahlédnutí do struktury jejího systému. Jak již název této práce udává, cílem je sledovat a zaznamenávat celý průběh procesu pěstounské péče na přechodnou dobu od převzetí dítěte do pěstounské rodiny po předání dítěte rodině adoptivní, případně rodině biologické. Šetření se nejvíce zaměří na celý proces předávání dítěte: navazování vztahů dítěte s rodinou, délku a způsoby návštěv mezi rodinami, utváření citových vazeb a psychickou adaptaci dítěte na změny a nové prostředí. Použitou metodou je polostrukturovaný rozhovor s pěstouny. Informace jsou zpracovány do případových studií, kdy každý případ je analyzován samostatně s konečným souhrnným zhodnocením.

Klíčová slova: pěstounská péče na přechodnou dobu, dítě, pěstounská rodina, biologická rodina, sociální pracovníce, doprovodná organizace, adaptace

Abstract

Intention of this bachelor thesis is to raise awareness of short term foster care in the Czech Republic, particularly by looking in to the structure of its system. As the title states, aim of the thesis is to study and record the entire course of short term foster care process, that starts when a child comes into a foster family and ends when the child is taken by adoptive or biological family. The research survey is mainly focused on the process when a child is coming to a foster family: on building relationships between a child and a family, mutual visits of two concerned families (their duration and form), creating emotional ties and child's psychological adaptation to ongoing changes and new conditions. In the survey, semi-structured interviews with foster parents are used. Gathered information were transformed into case studies, each of these cases was analyzed and evaluated separately.

Keywords: short term foster care, child, foster family, biological family, social worker, assistance organizations, adaptation

OBSAH

OBSAH	6
ÚVOD.....	8
I Teoretická část.....	10
1 RODINA	10
1.1 SOCIALIZACE V RODINĚ	10
1.2 FUNKCE RODINY	12
1.3 VÝZNAM rodiny a RODIČŮ PRO POČÁTEČNÍ VÝVOJ DÍTĚTE	15
2 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE.....	18
2.1 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	19
2.2 ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC	20
2.3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	21
3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	24
3.1 HISTORIE PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	25
3.2 PRÁVNÍ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	26
3.3 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	26
3.4 VÝHODY PPPD OPROTI péči ÚSTAVNÍM	28
3.5 VÝBĚR VHODNÝCH PĚSTOUNŮ.....	28
3.6 OSOBNOST PĚSTOUNA.....	29
4 KONTAKT ÚČASTNÍKŮ V RÁMCÍ PPPD	31
4.1 NAVAHOVÁNÍ KONTAKTU	31
4.1.1 Navázání KONTAKTu S DÍTĚTEM	31
4.1.2 KONTAKT S BIOLOGICKOU RODINOU DÍTĚTE	32
4.1.3 KONTAKT S OSVOJITELSKOU RODINOU	32
4.2 PROCES PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE	33
4.2.1 FÁZE PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE A JEHO PRINCIPY	33
4.3 ÚLOHA SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	35
II Praktická část.....	37
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
5.3 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	38
5.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU	38
5.5 ZPRACOVÁNÍ DAT	39
5.6 OMEZENÍ VÝZKUMU A ETICKÁ STRÁNKA VÝZKUMU.....	39

6 PŘÍPADOVÉ STUDIE	40
6.1 RODINA 1 - NOVÁKOVI	40
6.2 RODINA 2 - ALBRECHOVI	53
7 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	59
ZÁVĚR	63
POUŽITÁ LITERATURA	65
INTERNETOVÉ ZDROJE	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	68
SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	68
SEZNAM PŘÍLOH	68
PŘÍLOHY	

ÚVOD

Historie náhradní rodinné péče sahá velmi daleko. Zmínky o sirotčincích lze nalézt již v athénských zákonech, které říkaly, že stát by se měl postarat o potomky občanů padlých ve válce. Vždy se hledal způsob, jak se co nejlépe postarat o opuštěné děti a zajistit jim zázemí a vzdělání. Průlom pak nastal ve 21. století, kdy se nehledá nový domov jen pro sirotky, ale i pro děti, jejichž rodiče se o ně nemohou nebo neumí postarat, a to z jakéhokoli důvodu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je součástí legislativy České republiky již od roku 2006. Avšak informovanost veřejnosti o tomto způsobu náhradní rodinné péče je nedostačující. Přála bych si, aby tato práce pomohla čtenáře zasvětit do celého systému pěstounské péče na přechodnou dobu.

Práce: Pěstounská péče na přechodnou dobu: *Proces předávání dítěte do adoptivní či biologické rodiny*; je rozdělena do pěti hlavních kapitol. Prvních pět kapitol se věnuje teoretické části, zbylá kapitola pak části praktické.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak probíhá proces adaptace dítěte umístěného v pěstounské péči na přechodnou dobu z pohledu pěstounů. Dílčím cílem bakalářské práce je porovnat teorii s osobní zkušeností pěstounů a vyzvednout pozitivní či negativní stránky věci z jejich pohledu. Takto stanovit cíl mi umožňuje především fakt, že jsem sama součástí pěstounské rodiny. Proto jsem si zvolila kvalitativní výzkumný přístup a využila metody případové studie.

První kapitola se zabývá rodinou, jakožto primární socializační skupinou, ze které jedinec vychází. Z ní si odnáší vzorce chování, které jej vědomě či nevědomě ovlivňují po celý jeho život. Pokud rodina a cit v raném věku schází, nastává často psychická deprivace. Druhá kapitola je zaměřena obecně na náhradní výchovnou péči. V třetí kapitole se již dozvíme více o samotné pěstounské péči na přechodnou dobu – o její krátké historii, výhodách této formy pěstounské péče a také o důvodech svěřením dítěte do péče přechodným pěstounům. Čtvrtá kapitola se orientuje na osobnost pěstouna, jeho povahové vlastnosti a na celý proces výběru vhodných pěstounů a jejich finanční ohodnocení. Poslední část teorie řeší vztahy v programu pěstounské péče na přechodnou dobu nejen mezi rodinami a jejichmi členy, ale také vztahy sociálních

pracovníků a doprovodných organizací.

Poslední, praktická část, obsahuje případové studie dvou rodin, které vykonávají pěstounskou péči na přechodnou dobu. Za pomoci metody polostrukturovaného rozhovoru s pěstouny byly nasbírány informace a poznatky o jednotlivých případech z praxe. Práce nám přináší pohled pěstounů na celý program pěstounské péče na přechodnou dobu, včetně jejich osobního názoru na určité klíčové situace při předávání dětí.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Pěstounská péče ve své podstatě nahrazuje dítěti rodinu. Z historického hlediska je rodina základní stavební jednotkou státu. Každá společnost měla v historii společenskou skupinu označovanou jako rodina, případně dříve jako tlupa nebo klan. Moderní rodina je obvykle tvořena otcem, matkou a nedospělými dětmi.

Rodina je tedy vnímána jako základní jednotka každé lidské společnosti, funguje jako primární společenská skupina, která je spjata příbuzenskými vztahy. Rodiče jsou zodpovědní za péči a výchovu svých dětí (Dunovký, 1999). Děti se totiž od svých rodičů učí schopnosti, dovednosti a návyky nezávislé na jeho pohlaví. Pro správný pohlavní a duševní vývoj dítěte je nutná aktivní přítomnost obou rodičů, tedy muže i ženy. V ostatních případech je nutné umožnit dítěti kontakt s jinou ženou či mužem (např. babičkou, tetou, novou snoubenkou/snoubencem). Rodiče by měli mít na své děti čas. Dále by měli své potomky podporovat, dokazovat jim lásku a pečovat o ně, protože stabilní zázemí rodiny je nenahraditelné (Matoušek, 1997).

Rodina se stává pro dítě prvotním prostředím, se kterým se setkává, a proto zaujímá důležitou úlohu v jeho primární socializaci. Rodina totiž zasvěcuje dítě do příslušného kulturního prostředí, ve kterém vyrůstá, a které jej velmi ovlivňuje svými tradicemi a kulturou. Rodina je pro dítě již od počátku také vzorem chování, díky čemuž se dítě pomocí napodobování rodičů naučí orientovat se ve společenském prostředí (Pešatová, 2007).

1.1 SOCIALIZACE V RODINĚ

Socializace je složitý proces zahrnující řadu faktorů. Jde o komplikovanou rovnici utvářenou z biologických a sociálních proměnných. Vnější působení sociokulturního prostředí je zapracováváno psychickými procesy do vyrůstajících charakteristik osobnosti. Jak uvádí například Heluz (2007: 132–133), mezi základní procesy, kterými se tak děje, patří zvnitřňování na základě identifikace, kdy dítě nachází ve svém okolí vzory, ke kterým se upíná a jejichž postoje přijímá za své. (STAŠOVÁ, SERBOUSKOVÁ, 2012, s.

66). Člověk, tedy i dítě, v sociokulturním prostředí zpracovává podněty společnosti psychickými procesy a tím si utváří svou osobnost. Každá socializace probíhá ve třech fázích, jež se nazývají identifikace, zpevňování a sociální učení.

Identifikace, tzv. zvnitřňování je charakteristické nacházením vzorů ve svém okolí, ke kterým se upínáme a přijímáme jejich postoje za své vlastní. Společnost na naše projevy vždy určitým způsobem reaguje, což v nás upevňuje naše emoční reakce, vegetativní projevy a chování v určitých situacích. Třetí proces socializace je poznávání, tedy kognitivně sociální učení. Člověk se učí pozorováním, sledováním druhých, což je nazýváno tzv. observačním učením. Rodinné prostředí je pravděpodobně nejintenzivnějším prostorem k pozorování. Je totiž podpořené emotivitou a intimitou.

Socializaci lze také rozdělit dle časového hlediska na tři odlišná období, jež jsou blíže představena níže:

- Primární – Primární socializace znamená prvotní začlenění jedince do určité skupiny, tedy do rodiny. V té době navazuje své první vztahy, jež mají největší význam pro jeho socializaci jak současnou, tak i budoucí. Vše, co se jedinec v rodině naučí, si s sebou odnáší do života. Nejprve tedy mezi své vrstevníky do mateřské školy, jež je u většiny dětí prvním větším prostředím, do kterého přicházejí. Tím se začínají osamostatňovat od rodiny.

Rodina zároveň zprostředkovává dítěti kontakt s další společností. Vede tak dítě k sociokulturnímu chování, pomáhá mu rozvíjet vztahy k sobě i k druhým. Tyto vztahy se vyvíjí především v předškolním věku, kdy dítě povětšinou navštěvuje mateřskou školu a setkává se zde s dalšími jedinci.

- Sekundární – Sekundární socializace probíhá většinu v mateřské škole, kde se odráží jak pozitivní, tak negativní prvky, které si děti nesou z rodiny (Heluz, 2007).
- Terciální – Terciální socializace probíhá v dospělosti, kdy je dítě již plně součástí společnosti.

1.2 FUNKCE RODINY

Rodina má mnoho funkcí, nejvýznamnější jsou však zejména tyto funkce: biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, ochranná funkce, sociálně-výchovná, emocionální a rekreační (Dunovský, 1999). Každá funkce je níže podrobněji představena.

a) Biologicko – reprodukční funkce

Biologicko – reprodukční funkce má velký význam pro společnost a její budoucí vývoj. Důležitá je ale také pro všechny jedince, kteří tvoří rodinu. Aby se společnost mohla rozvíjet, potřebuje obzvláště stabilní reprodukční základ, proto se společnost snaží podporovat porodnost různými příspěvky či sociálními dávkami.

b) Sociálně – ekonomická funkce

Na rodinu lze také pohlížet z hlediska ekonomiky, jelikož je významným prvkem v rozvoji ekonomického systému společnosti. Jednotliví členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry ekonomiky státu, tím že vykonávají určité profese. Zároveň se sama rodina stává významným spotřebitelem, na čemž je značně závislý trh. Poruchy této funkce se poté ukazují v materiálním strádání rodin, což mnohdy bývá následkem nezaměstnanosti nebo také vzrůstu výdajů. Finanční úkony v rodině je třeba plánovat, protože ekonomický funkce významně ovlivňuje sociální charakter rodiny.

c) Ochranná funkce

Ochrannou funkcí rodina je myšlena především ochrana dětí před nebezpečím, dále zajištění všech životních potřeb všech členů. Tato funkce je velmi důležitá pro správný rozvoj dětí, které se potřebují cítit bezpečně a mít stabilní domov bez násilí a hrubostí. Tato funkce spočívá v zajišťování životních potřeb nejen dětí ale i ostatních členů.

d) Sociálně – výchovná funkce

Rodina je první společenská skupina, do které se novorozené dítě začleňuje, a jež ovlivňuje výchovou mentální (i fyzický) růst a rozvoj dítěte. U sociální funkce se jedná zejména o začleňování do společnosti, nejprve tedy do samotné rodiny, později do kolektivu vrstevníků a celé společnosti. Dítě se v rodině učí životu ve společnosti, osvojuje si základní návyky a přebírá vzorce chování. Ve výchovném procesu je tedy nejhlavnější příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života.

e) Rekreační, relaxační a zábavná funkce

O rodině lze také mluvit jako o instituci, jež by měla pamatovat na rekreaci, relaxaci a zábavu. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají obrovský význam (Kraus, Poláčková, 2001).

f) Emocionální funkce

Funkce emocionální je pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Nelze ji nahradit kamarády, pracovním kolektivem, ani žádnou další institucí, jelikož nedokážou vybudovat stejné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty jako vlastní rodina. Podstata a smysl opravdové rodiny nemůže být z tohoto hlediska nikdy nahrazena. Na druhou stranu, rodina může být pro dítě i zdrojem stresu. Do určitého věku za děti rozhodují rodiče a nedají jim většinou ani možnost se vyjádřit nebo jakkoli projevit svůj postoj k věci. Rodiče by tu měli být pro své děti nepřetržitě, i přestože mohou být unavení, rozčilení nebo podráždění. Oba rodiče nesou stejnou zodpovědnost za chod domácnosti a rodiny (Dunovský, 1999).

Právě způsob naplňování funkcí může vést ke členění rodin:

Funkční rodina

Rodina, jež plní všechny své funkce uvedené výše, se nazývá rodinou funkční, tedy rodinou zajišťující správný vývoj dítěte.

Funkční rodina bývá také označována jako rodina normální, harmonická, zdravá či

neklinická. Neklinická rodina stojí v protikladu klinické, která je definována přítomností určité poruchy. Za funkční rodinu lze považovat tu, ve které se očekává „dobré za dobré“, tedy situaci, kdy jednotliví členové na sebe berou ohledy a respektují se. Tyto rodiny se vyznačují pevnou aliancí mezi rodiči a jasnou hierarchií odpovědnosti. Dále jedinečnost jednotlivců je v této rodině vždy hodnocena pozitivně, panuje zde harmonie mezi potřebou soukromí a potřebou sdílení.

Ve funkční rodině mluví každý sám za sebe, ale členové spolu navzájem komunikují. Komunikace v rodině je živá, aktivní a typická velkým množstvím dialogů, které plynule přecházejí od jedné dvojice ke druhé. Funkční rodina je otevřená pro nové myšlenky a inovativní řešení problémů. Atmosféra v tomto prostředí je harmonická, pozitivní a členové dávají najevo potěšení ze vzájemného kontaktu.

Provoz domácnosti zvládá funkční rodina hladce, bez velkého dohadování. O závažnějších záležitostech rozhodují rodiče, a to tak, že se oba drží dohodnutého řešení. V některých případech je dětem dovoleno, aby s rodiči diskutovaly, a při konečném rozhodnutí je na přání dětí brán ohled (Matoušek, 2003).

Problémová rodina

O problémové rodině mluvíme tehdy, jestliže rodina neplní jednu nebo více funkcí. Jedná však o narušení funkce do takové míry, jakou je rodina schopna řešit vlastními silami. Vývoj dítěte není ohrožen.

Dysfunkční rodina

Zde již mluvíme o závažném narušení jedné nebo více funkcí, které bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu a zvláště vývoj a prospěch dítěte. Ač je dítě vážně ohroženo, není nutno ho z rodiny odebrat. Rodina situaci sama nezvládá a je zapotřebí odborné pomoci.

Afunkční rodina

Poškození funkcí v rodině je natolik závažné, že rodina přestává plnit svůj základní úkol a dítěti závažným způsobem škodí nebo jej dokonce ohrožuje v samotné existenci. Je nezbytně nutné dítě z takové rodiny odebrat a zajistit mu náhradní péče. Takových rodin se v populaci vyskytuje asi 0,5 %. (Dunovský, 1986)

1.3 VÝZNAM RODINY A RODIČŮ PRO POČÁTEČNÍ VÝVOJ DÍTĚTE

Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, rodina a rodiče představují pro vývoj dítěte významnou a nenahraditelnou součást.

Dítě přichází na svět s vrozenými způsoby chování, jako například s tendencí vnímat svoje okolí a určitým způsobem na ně reagovat. Rozvoj novorozence závisí na dostatečném množství podnětů, které mu pomáhají získat základní zkušenosti. Tyto podněty mu poskytuje či zprostředkuje matka, popřípadě jiná pečující osoba, a to s rozdílnou mírou účinnosti. Je potřeba, aby se vždy braly ohledy na aktuální potřeby dítěte přiměřené jeho vývojové úrovni. Většina lidí je schopna přiměřeně zacházet s malým dítětem i tehdy, když se nejedná o jejich vlastního potomka. Projevy této dispozice jsou označovány jako „intuitivní rodičovství.“ Jde o schopnost reagovat takovým způsobem, který bude přiměřený možnostem a vývojovým potřebám dítěte, obvykle aniž si dotyčný člověk uvědomuje, že něco takového dělá.

Rodina, ať už vlastní nebo náhradní, je přirozenější sociální skupinou než jakákoli jiná instituce (např. dětský domov), liší se v několika aspektech, které jsou pro rozvoj dětské osobnosti velmi podstatné (Matějček, 2005). Jednotliví členové v rámci rodiny vzájemně uspokojují své psychické potřeby. Rodiče naplňuje život s dětmi, poskytuje jim mnoho podnětů a naopak, oni sami poskytují dětem to, co děti potřebují pro svůj spokojený a adekvátní rozvoj. Dalším hlediskem je trvalost a spolehlivost citových vztahů, která se projevuje sdílením života a potřebou blízkosti, včetně tělesného kontaktu. Vzájemná vázanost všech členů rodiny je považována za stálou a nezaměnitelnou.

Pokud rodina nemůže poskytnout dítě dostatečný rozvoj, ať už z jakéhokoliv důvodu, je dítě umístěno do ústavní péče, jež je chápána jako dočasná a nezahrnuje vzájemné

sdílení. Vychovatelé mají vlastní osobní život, a i kdyby ke svěřeným dětem měli hlubší vztah, součástí jejich života se většinou nestanou. Tělesné doteky a mazlení není považováno za vhodné a leckdy ani za přijatelné. Děti na své vychovatele mají také vliv a oni proto ke každému z nich zaujímají jiný postoj. Ovšem základem bude vychovatelská profesionalita a citová neutralita, která se projevuje snahou chovat se ke všem stejně (Vágnerová, 2012).

Právě pokud je dítě ochuzeno o lásku a vřelý cit v jeho raném vývojovém období, může se projevit psychická deprivace.

PSYCHICKÁ DEPRIVACE

V situaci, kdy dítě nemá dostačující podmínky pro svůj vývoj, protože mu chybí rodina a pečující osoba, se u něj může projevit psychická deprivace, tedy stav, kdy člověk dlouhodobě nemá dostatečnou příležitost k uspokojení některé ze svých základních psychických potřeb. Nejčastěji se jedná o potřeby trvalého vřelého citového vztahu a potřeby stimulace.

Následky psychické deprivace:

- Narušení kognitivního a motorického vývoje dítěte

V kojeneckém a batolecím věku se objevuje vývojová retardace různého stupně v závislosti na závažnosti deprivacních zkušeností, jako apatie a pasivita dítěte či somatické neprospívání. U velmi těžkých forem deprivace může dojít i k poruchám tělesného vývoje.

- Narušení vývoje osobnosti

Narušena bývá zejména schopnost dítěte navazovat hlubší sociální vztahy.

Nejčastější projevy chování a sociálních vztahů deprivovaných dětí

Sociální hyperaktivita – Tyto děti velice snadno a rychle navazují kontakt s dospělými a dožadují se jejich pozornosti, chybí jim ostych a strach z cizích lidí. Jejich vztahy ovšem

zůstávají povrchní a rozptýlené.

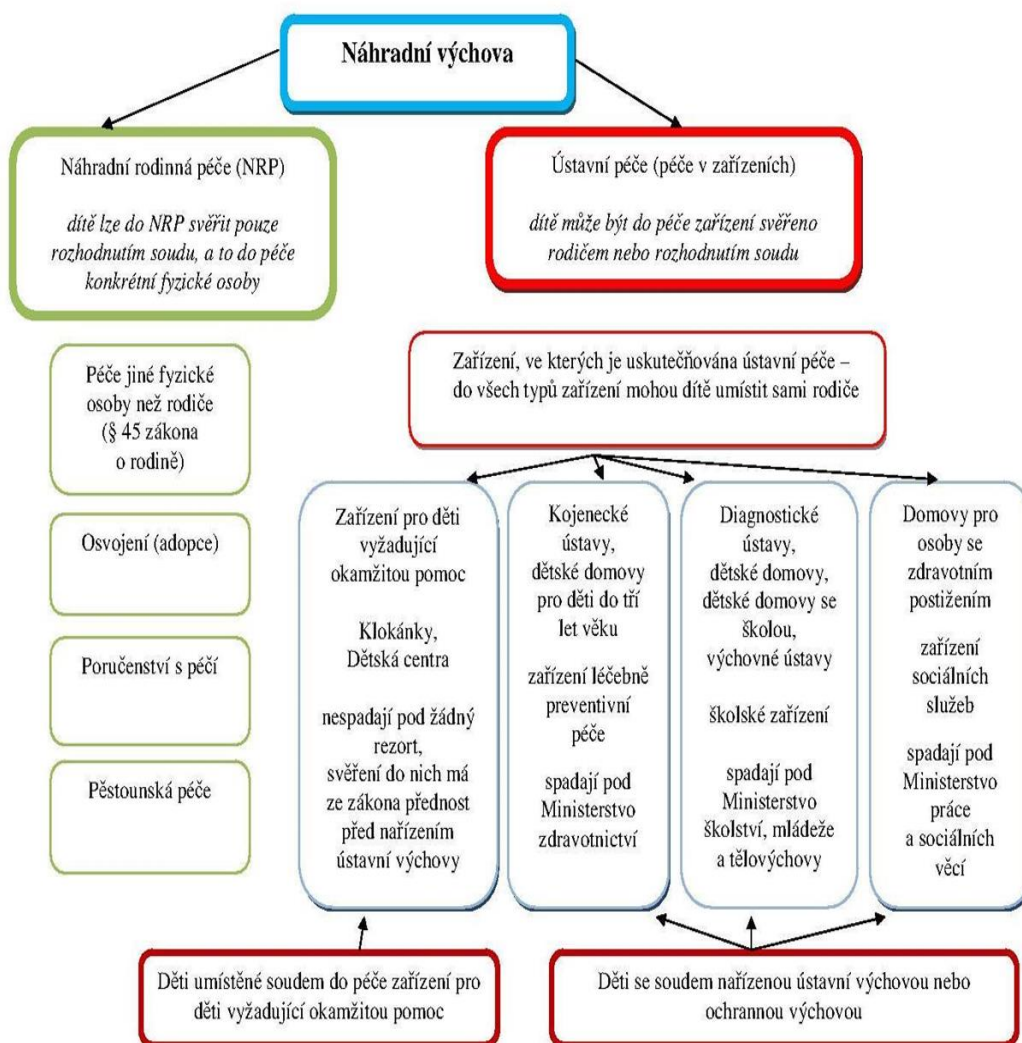
Sociální provokace – Děti si pozornost dospělých získávají záměrnou provokací, agresivitou vůči druhým dětem i dospělým a podobně. Tyto děti bývají zvýšeně úzkostné a velmi nezralé.

Útlumový typ – Jedinci jsou v kontaktu s okolím i v ostatních projevech jsou pasivní až apatické. Často nahrazují uspokojování citových a sociálních potřeb, zejména nadměrným zaměřením se na uspokojení potřeb biologických (přejídání, masturbace, časně zahájení sexuálního života apod.)

Jednotný obraz citově a sociálně deprivovaného dítěte neexistuje. U většiny dětí bývá tato deprivace spojena se sníženým sebehodnocením a trvalými obtížemi v navazování stabilních sociálních vztahů. Ve školním věku se často vyskytují poruchy chování a nižší studijní výkon. Pro dospívání je charakteristický sklon k deviantnímu chování, zneužívání drog a alkoholu. (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009)

2 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE

Je žádoucí, aby socializace dítěte probíhala ve funkční rodině. Pokud rodina chybí, je náhradní výchovná péče je pro vývoj dítěte zásadní. Právě k této tématice směřuje řada studií, které potvrdily negativní dopad ústavní výchovy na dítě. V současné době se stát snaží o rozšíření sítě pěstounů, které má za cíl úplné odstranění kojeneckých ústavů. Nyní můžeme náhradní výchovu rozdělit na dvě formy a to náhradní rodinnou péči a ústavní péči. Systém náhradní rodinné péče je nastavený na děti s různými potřebami a problémy. Obecně vypadá systém náhradní rodinné péče takto:

Obrázek č. 1 Náhradní výchova Zdroj: www.nahradnirodina.cz

2.1 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova patří mezi výchovné opatření, které soud nařídí v případě, že je výchova dítěte určitým způsobem narušena, ohrožena nebo v případě, kdy se rodiče nemohou o dítě ze závažných důvodů postarat. Povinností soudu je nejprve prozkoumat, zda výchova dítěte nemůže být zajištěna v náhradní rodině nebo v institutu zajišťující okamžitou pomoc. Teprve poté může být dítě zařazeno do výchovného ústavu.

Kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let věku

Kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let věku jsou zdravotnická zařízení léčebně preventivní péče v rezortu Ministerstva zdravotnictví ČR pečující o děti ve věku do tří let. Pečováno je o děti, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí. Jedná se převážně o děti týrané, zanedbané, zneužívané, děti ze špatného sociálního prostředí nebo děti zdravotně postižené. Dětem je zde poskytnuta potřebná lékařská péče a jsou zajištěny jejich veškeré potřeby. Péče o děti se odehrává nejčastěji ve skupinách, ve kterých se o 4 děti stará jedna vychovatelka.

Diagnostický ústav

Diagnostický ústav slouží k psychologické a speciálně-pedagogické diagnostice dětí, výchově a péči o ně. Do těchto ústavů se dostávají především děti s poruchami chování, ale přijímány jsou i děti s nařízeným předběžným opatřením nebo děti s ochranou výchovou.

Na základě komplexního vyšetření dětí, jejich věku a pohlaví jsou rozmístěny do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovného ústavu. Pobyt v ústavu trvá zpravidla 8 týdnů.

Dětský domov

V České republice existuje 147 dětských domovů, do kterých jsou umísťovány děti zpravidla ve věku od 3 do 18 let nebo do ukončení přípravy na povolání, nejvýše pak do

26 let. Účelem dětského domova je zařídit komplexní péči dětem, jež nemají výrazné poruchy chování. Mohou zde být umístěny také nezletilé matky se svými dětmi. Vzdělávání dětí probíhá ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Dětský domov se školou

Dětských domů se školou na území České republiky je třicet a jejím zřizovatelem je MŠMT. Do tohoto zařízení jsou umísťovány děti se závažnými poruchami chování, duševně narušené, děti s uloženou ochrannou výchovou, od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Škola je součástí zařízení.

Výchovný ústav

Výchovný ústav je instituce, do které jsou přijímány děti starší 15 let, se závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou v případě dětí s těžce závažnými poruchami chování již od 12 let. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014)

2.2 ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC

„Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) je právně zakotveno v zákoně. Dle § 42 tohoto zákona ZDVOP poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014, str. 454)

Jedná se tedy o instituci, jež je schopna v rychlém časovém sledu přijmout ohrožené dítě (týrané, zneužívané či opuštěné). Do tohoto typu zařízení můžeme zařadit: dětský domov pro děti do tří let, Klokánek se střídavou péčí, rodinný Klokánek, ZDVOP zřízený

při dětském domovu se záštitou MŠMT či jiné organizace. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014)

2.3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Náhradní rodinná péče je péče poskytovaná dětem bez rodiny či těm, o které se rodina z nějakého důvodu nemůže postarat. Dává dětem šanci vyrůstat v rodinném prostředí, kde se jim dostane veškeré potřebné péče a pozornosti.

Svěření do péče jiné osoby než rodiče

Pokud se rodiče o dítě nemohou starat, může soud svěřit dítě do péče jiné fyzické osobě, pokud se svěřením dítěte do péče tato osoba souhlasí. Přednost mají osoby s dítětem příbuzné nebo osoby, které mají s dítětem blízký citový vztah.

Dítě nemusí být svěřeno pouze jedné osobě, ale také do společné výchovy manželů. Vždy jsou u tohoto rozhodnutí vymezeny práva a povinnosti vůči dítěti. Vyživovací povinnost je závazná.

Osvojení

Osvojit dítě si mohou manželé či jednotlivci. Osvojením vznikají osvojitelům stejná práva a povinnosti, jako by byli vlastními rodiči dítěte. O osvojení rozhoduje soud, před jeho rozhodnutím potencionální rodiče o dítě pečují po dobu tří měsíců na své vlastní náklady.

Vztahy v rodině, do které přichází osvojené dítě, se upravují stejně, jako kdyby bylo dítě biologicky součástí rodiny. Vznikají tak vztahy také mezi dítětem a příbuznými osvojitelů.

Mezi osvojencem a osvojitelem musí být patřičný věkový rozdíl, přičemž nelze osvojit dítě plnoleté. Osvojitelé jsou zapsáni do rodného listu dítěte a vztahy mezi osvojencem a původní rodinou zanikají. Dítě přejímá též příjmení nových rodičů. (Středisko náhradní rodinné péče, Bubelová a kol., 2010)

- **Osvojení zrušitelné**

Osvojení dítěte může být v určitých případech zrušitelné. Při zrušitelném osvojení, práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele, ale v rodném listě dítěte zůstávají biologičtí rodiče. Pokud je osvojení zrušeno, zaniknou i práva a povinnosti osvojitelů a ty přecházejí zpět na původní rodinu, a dítě tak získává zpět i své původní příjmení.

- **Osvojení nezrušitelné**

Osvojení nezrušitelné nebo adopci 2. stupně nelze v žádném případě zrušit. Dítě je plnohodnotným členem rodiny, v případě kdy se osvojitelé nechtějí nebo nemohou o dítě starat. Dítě může být tedy svěřeno do náhradní rodiny, v krajním případě do ústavní výchovy. Osvojení nezrušitelné lze provést jen v případě, že dítě překročilo věkovou hranici jednoho roku. Nejčastěji navazuje na osvojení 1. stupně, pokud bylo dítě v péči osvojitelů před prvním rokem jeho života (Matějček a kolektiv, 1999).

- **Mezinárodní osvojení**

Pokud se pro dítě nenajde náhradní rodina v zemi, odkud pochází, může být dítě zařazeno do mezinárodní adopce, která je upravena Úmluvou o ochraně dětí. V České republice je tato forma osvojení možná od 1. 6. 2000. Zahrnuje nejen adopci českých dětí do zahraničí, ale také naopak (Středisko náhradní rodinné péče, 2010).

Pěstounská péče

Pěstounská péče je formou náhradní rodinné péče. Pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. *Z právního hlediska ale mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodičem a dítětem, tak jak je tomu v případě osvojení. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech a nemá k dítěti vyživovací povinnost.* (Středisko náhradní rodinné péče, Bubelová a kol., 2014, str. 7)

Pokud pěstoun chce vykonat záležitost, jež je mimořádná, například vyřízení cestovní dokladu, je jeho povinností žádat zákonného zástupce dítěte či soud o souhlas. Pěstoun se může dožadovat o rozhodnutí soudu v případě, kdy je přesvědčen, že zájem dítěte je v rozporu s rozhodnutím jeho zákonného zástupce.

Pěstouni jsou podporováni dávkami pěstounské péče, což zajišťuje stát společně s hmotným zabezpečením dítěte (Středisko náhradní rodinné péče, Bubelová a kol., 2014).

- **Pěstounská péče na přechodnou dobu**

Pěstounská péče se rozlišuje dle doby svého trvání. Prvním typem je pěstounská péče na přechodnou dobu.

Účelem vzniku institutu pěstounské péče na přechodnou dobu bylo vyloučit pobyt dítěte v ústavním zařízení. Jelikož je pěstounská péče na přechodnou dobu klíčovým tématem této bakalářské práce, více o ní se dočteme v následující kapitole.

Poručnictví

Dalším typem náhradní výchovné péče dítěte je tzv. poručnictví.

Soud dítěti staví poručníka v případech, kdy rodiče dítěte zemřeli, když jsou rodiče zbaveni nebo jim je pozastavena jejich rodičovská zodpovědnost či pokud nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte. Nevzniká však stejný poměr jako mezi rodičem a dítětem. V případě podstatných rozhodnutí musí poručík požádat o schválení soud. Pokud se poručník o dítě osobně stará, náleží mu stejně hmotné zabezpečení jako v případě pěstounské péče. (Středisko náhradní rodinné péče, Bubelová a kol., 2010)

3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Pro vývoj každého člověka jsou klíčové první dny, měsíce a roky života. V tomto útlém věku se totiž formuje naše budoucí osobnost, její vlastnosti, ale také životní úspěšnost, spokojenost a zdraví.

Existují období života, která jsou více citlivá než jiná, a právě v tomto období dítě potřebuje zvýšenou péči, která v pozdější době nelze zpětně kompenzovat. Do tří let věku dítěte je velmi důležitá zvýšená péče, a ta zahrnuje také sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. I přes veškerou péči výchovných ústavů děti později selhávají ve škole, zaměstnání i partnerském životě. Dítě zde nemá stoprocentní možnost připoutání se k jedné osobě, prožívají nevyhrazené a neosobní vztahy, to vede k nenapravitelné poruše psychického vývoje.

Z výše uvedených důvodů je v Čechách zavedena tzv. pěstounská péče na přechodnou dobu. Jedná se o formu pěstounské péče, kterou zavádí novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., platná od 1. 6. 2006, dříve byla nazývána jako profesionální pěstounská péče nebo také terapeutická pěstounská péče.

Pokud se o dítě nemohou postarat biologičtí rodiče, je úlohou státu postarat se o dítě a naplnit jeho vývojové potřeby (Ptáček a kol., 2011).

Smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu by mělo být především pomoci dětem překlenout období, kdy se ocitnou mimo domov a rozhoduje se o jejich dalším osudu. Dále poskytuje tato péče rodičům čas na vyřešení osobních a jiných problémů a umožňuje diagnostiku, terapii a prognózu dalšího vývoje dítěte (Gabriel, Novák, 2008).

I přes to, že institut pěstounské péče na přechodnou dobu existuje v právním řádu České republiky již od roku 2006, teprve až s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí se mu dostalo zvláštní pozornosti. Jeho smyslem je poskytnout okamžitou pomoc dětem v nouzi a urychlit jejich cestu do náhradní rodiny. Právě z důvodu rychlého jednání je vyvíjen velký tlak na pěstouny, kteří jsou pečlivě vybíráni.

Až sedm let od vzniku institutu pěstounské péče, 1. 1. 2013, došlo ke stanovení jasných podmínek využití náhradní rodinné péče. Pěstounská péče na přechodnou dobu

především poskytuje čas rodičům, aby zajistili vhodné podmínky pro péči o dítě, a to tak mohlo být navráceno do své biologické rodiny, případně aby se pro dítě našla vhodná stabilní rodina.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je, jak plyne již z názvu, časově ohraničená. Může trvat nejdéle jeden rok. Výjimka funguje pouze v případě, kdy jsou do pěstounské péče na přechodnou dobu zařazeni sourozenci v jiném časovém horizontu. Pak se tento rok počítá od příchodu posledního sourozence do rodiny.

Osoby, které pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávají, jsou zařazeni do evidence osob vykonávajících pěstounskou péči, kterou vede krajský úřad. Tito pěstouni jsou připraveni přijmout dítě v případě potřeby, za což jim náleží měsíční odměna pro pěstouna (Večeřová, 2007).

3.1 HISTORIE PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Po roce 1989 byla pěstounské péče postavena na úroveň ústavní péče. Velkou váhu získalo osvojení, pokud však k němu z nějakého důvodu nemohlo dojít, tak sociální pracovníci hledali nejvhodnější řešení. Zpravidla se rozhodovali, zda dítě umístit do ústavní péče či do pěstounské péče.

V první polovině 90. let se začalo pracovat na velké kodifikaci občanského práva, jež ovšem v oblasti rodinného práva není dokončena dodnes. Začleňování rodinného práva do občanského zákoníku skončilo v letech 1997–1998. Především díky orgánům státní správy a do určité míry i neochotou parlamentu.

Později však došlo k novelizaci zákona o rodině s účinností od 1. 8. 1998. Zákon o pěstounské péči byl úplně zrušen až v roce 2000 z důvodu přijetí zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Úprava pěstounské péče byla nyní zahrnuta do zákona o rodině mezi ostatní formy náhradní rodinné péče. Do současnosti se její úprava nijak výrazně nezměnila. Pouze byla doplněna o novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí s účinností od 1. 6. 2006 a do našeho právního řádu byla včleněna pěstounská péče na přechodnou dobu (Večeřová, 2009).

3.2 PRÁVNÍ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Nadřazeným zákonem v pěstounské péči je bezesporu zákon o rodině, jež upravuje institut pěstounské péče v České republice. Obsahuje hmotně-právní úpravu individuální pěstounské. Zákon o rodině prošel novelizací zákonem č. 360/1999 Sb., s účinností od 1. 4. 2000. Právě pro pěstounskou péči je pak důležitá novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., platná od 1. 6. 2006, která zakotvuje účinnost pěstounské péče na přechodnou dobu.

Dalšími důležitými legislativními prvky pěstounské péče jsou například:

- zákon č. 99/1963 občanský soudní řád, dle kterého jsou děti do pěstounské péče svěřovány
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který upravuje dávky pěstounské péči
- zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

3.3 SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Soud může nařídit svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu na návrh orgánů sociálně právní ochrany dětí. Po tomto rozhodnutí je jeho povinností minimálně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda stále trvají důvody, pro které bylo dítě do náhradní péče svěřeno. Podkladem pro soudní rozhodnutí je zpráva od orgánu sociálně-právní ochrany dětí, která s rodinou úzce spolupracuje (Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014).

Co se týče novorozeneckých dětí, nejsou kritéria pro zařazení do pěstounské péče v podstatě žádná. Může do ní být zařazeno každé dítě, které by za běžných okolností bylo propuštěno z porodnice s biologickými rodiči (Ptáček a kol. 2011).

Děti přicházející do pěstounské péče na přechodnou dobu jsou velmi často sociálně osiřelé. Nejčastěji jsou děti do pěstounské péče na přechodnou dobu umisťovány z těchto důvodů:

- a) Biologický rodič nechce nebo není schopný se o dítě postarat (sociální, zdravotní příčiny).

- b) Biologický rodič je příliš nezralý, není schopný vykonávat roli rodiče.
- c) Dítě je nechtěné.
- d) Dítě se narodilo rodičům závislým na návykových látkách.
- e) Dítě žije v rodině, která je dlouhodobě nefunkční.
- f) Jeden nebo oba biologičtí rodiče se nachází ve výkonu trestu.
- g) Dítě vážně onemocní (Bubelová, Matějček, 2009)

Na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí může soud svěřit dítě do péče osobám v evidenci pěstounů na přechodnou dobu:

- a) Na dobu, po kterou se rodič nemůže o dítě postarat (z důvodů zdravotních, po dobu výkonu trestu odnětí svobody a podobně).
- b) Na dobu, po jejímž uplynutí lze dát souhlas k osvojení.
- c) Na dobu do nabytí právní moci soudního rozhodnutí o tom, že není zapotřebí souhlas rodičů (§ 821 občanského zákoníku).

Adopce z pěstounské péče na přechodnou dobu je možná až po uplynutí časového období pro zvrácení rozhodnutí. Matka může dát souhlas k osvojení až po uplynutí šesti týdnů od narození dítěte. Otec dítěte může dát souhlas ihned po narození dítěte. Tento souhlas je třeba u rodičů, kteří nejsou umístěni do předadopční či předpěstounské péče (Bubelová a kol., 2014).

3.3.1 PRŮBĚH ÚMÍSTĚNÍ DÍTĚTE DO PPPD

Pokud se sociální pracovnice obecního úřadu s rozšířenou působností dozví o dítěti, které by bylo vhodné umístit do přechodné pěstounské péče, informuje svého nadřízeného a ten v evidenci pěstounů hledá volnou pěstounskou rodinu, která by mohla dítě přijmout. V případě, že se najde volná rodina, podá sociální pracovnice návrh k soudu na svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Soud pak vydává předběžné opatření o umístění dítěte do náhradní rodiny, aby mohlo svěřením do PPPD proběhnout v co možná nejkratším čase.

Soud je povinen své rozhodnutí každé tři měsíce přezkoumat. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně jeden rok. V případě, že pominuly důvody pro předběžné opatření a svěření dítěte do PPPD, soud předběžné opatření zruší a dítě je předáno zpět do původní rodiny. Pokud navrácení do původní rodiny není možné, rozhoduje soud o dalším postupu, obvykle o jiné formě náhradní rodinné péče – „klasické“ pěstounské péči či osvojení (Ptáček a kol. 2011).

3.4 VÝHODY PPPD OPROTI PÉČI ÚSTAVNÍM

Jednou z nejdůležitějších věcí pro zdravý vývoj dítěte je blízký vztah k lidem ze svého nejbližšího okolí. Každý má potřebu někam patřit, především raná socializace je důležitým faktorem i pro budoucí sociální vztahy dítěte. Ve výzkumech Zdeňka Matějčka o potřebách dětí se porovnávaly osobnosti dětí v ústavech a dětí v rodinném prostředí. Rozdíly lze pozorovat v chování, intelektu i v dosaženém vzdělání. Z uvedených výstupů vyplývá, že pěstounská péče na přechodnou dobu je velmi dobrou prevencí před psychickou deprivací, která je u dětí, jež prošly ústavní péčí, častým jevem. Pěstounská rodina je schopna dítěti z nefunkční rodiny zajistit potřebné vztahy s jejími členy. Také nabízejí dítěti stabilní prostředí, které pomáhá naplnit potřebu společenské hodnoty, dítě si může lépe uvědomit svoji roli ve společnosti, uspořádat si základní životní hodnoty a učením si osvojit základní sociální dovednosti (Bubelová. Matějček, 2009).

3.5 VÝBĚR VHODNÝCH PĚSTOUNŮ

Pokud dítě nemůže vyrůstat v biologické rodině, hledá se pro něj ten nejvhodnější způsob péče. Aby byla pěstounská péče na přechodnou dobu funkční a dítěti se dostávalo komplexní péče, je třeba „profesionální rodiče“ pečlivě vybírat.

Na obecní úřad s rozšířenou působností může podat žádost o zařazení do evidence pěstounů na přechodnou dobu kdokoli, kdo se pro tuto profesi rozhodne. Žádost musí obsahovat jméno/jména žadatelů, jejich datum narození a místo trvalého bydliště, doklad o státním občanství či povolení k pobytu, výpis z rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu žadatele, údaje o sociálních a majetkových poměrech a souhlas

s účastí na odborné přípravě.

Obecní úřad s rozšířenou působností provede kontrolu těchto dokumentů a ověří si pravdivost situace uváděné v žádosti, a to návštěvou svého zástupce v místě pobytu žadatele. K žádosti pak přiloží své stanovisko a vše neprodleně předá krajskému úřadu.

Krajský úřad pak posuzuje žadatele. K tomu patří i příprava na přijetí dítěte do rodiny a žadateli je taktéž poskytnuta poradenská pomoc. Zde se posuzuje především bezúhonnost žadatelů, dítěte a všech ostatních členů tvořících společnou domácnost, dále také charakteristika osobnosti žadatele, jeho zdravotní a psychický stav, předpoklady k výchově dítěte, stabilita manželského vztahu, prostředí v rodině a motivace, která vedla k podání žádosti o svěření dítěte do péče na přechodnou dobu.

Velmi důležité jsou pak aspekty, zda budou žadatelé schopni pečovat o děti vyžadující speciální péči a jaká je jejich schopnost spolupráce s rodiči dětí. Právě spolupráce s rodiči dětí je velmi důležitá. Pěstoun musí být připraven na návrat dítěte do původní rodiny, případně do rodiny adoptivní či pěstounské péče dlouhodobé.

Díky vysokým požadavkům, především na psychickou odolnost žadatelů, je příprava pěstounů velmi zásadní. Probíhá v celkovém počtu 70 hodin a to pod dohledem odborníků a psychologů, kteří posuzují žadatele a píší z tohoto přípravného kurzu konečný posudek.

V případě, že žadatel splní veškerá zákonná i osobnostní kritéria, krajský úřad jej zařadí do speciální evidence pěstounů na přechodnou dobu. Tento seznam je k dispozici všem obecním úřadům s rozšířenou působností a je pravidelně aktualizován (Ptáček a kol., 2011).

3.6 OSOBNOST PĚSTOUNA

Z hlediska péče na přechodnou dobu je zásadní rodiny, ale také osobnost pěstouna. Důležitá je i motivace, která jedince vede k rozhodnutí stát se profesionálními rodiči. Bezesporu můžeme říci, že na osobnost pěstouna jsou kladeny vysoké nároky.

Kritéria, která musí žadatelé splnit, jsme si vyjmenovali v předchozí kapitole. Teď se více zaměříme na osobnost pěstouna, která je posuzována právě především při již

zmíněném kurzu o 72 hodinách. Kurzy jsou vícedenní, většinou ve formě několika prodloužených víkendů, kdy mají hodnotitelé prostor potencionální pěstouny poznat.

Věk pěstounů by se měl zpravidla pohybovat v rozmezí 30 a 60 let. Člověk vykonávající pěstounskou péči na přechodnou dobu by měl mít dostatek životních zkušeností a osobnostní zralost. Pěstouni by měli mít vlastní rodičovské zkušenosti a dostatečné výchovné kompetence. Samozřejmostí by měly být rozvinuté emoční schopnosti, díky kterým je jedinec schopen přijmout a pochopit svěřené dítě. Intelektové schopnosti při posuzování hrají také významnou roli. Očekává se od pěstounů spolupráce s dalšími odborníky, doprovodnými institucemi a také výrazný vlastní podíl na sociálně-právní ochraně dětí. V žádném případě by se neměla u pěstounů objevovat jakákoli patologie osobnosti, psychické poruchy nebo členství v rizikové skupině či sektě.

Vzdělávání pěstounů nezahrnuje pouze přípravný kurz, ale také další vzdělávací kurzy, které náhradní rodiče musí navštěvovat a to v určité hodinové dotaci dle jejich vlastního výběru z nabídky kurzů. S výběrem kurzů pomůže pěstounům jejich doprovodná organizace. Rodiče musí být připraveni přijímat děti jiného etnika a být přístupni komunikace s jejich biologickou rodinou. Komunikace a spolupráce bude třeba i s budoucími rodiči dítěte (www.ospod.kr-kralovehradecky.cz).

Pěstouni by měli mít uspokojené své rodičovské potřeby na svých dětech, aby se na přijaté děti příliš nevázáli. Mezi vlastními a dočasnými dětmi by měl být věkový rozdíl více než 10 let a měly by být vyloučeny erotické vazby (Ptáček a kol., 2011).

4 KONTAKT ÚČASTNÍKŮ V RÁMCÍ PPPD

Jak už bylo psáno v předchozí kapitole, pěstouni na přechodnou dobu musí být pečlivě vybíráni především také proto, že budou muset komunikovat s biologickou rodinou a rodinou adoptivní. Mnohdy tento kontakt není vůbec jednoduchý, a to hlavně s rodinou, ze které dítě vychází. Nezřídka se stává, že je dítě matce odebráno z důvodu nepříznivé momentální situace a to ze dne na den. Pod dohledem sociálních pracovníků si pěstouni dítě převezmou a už v tento moment musí s plačící matkou, která dočasně přichází o dítě, prodiskutovat návyky a denní režim dítěte. Potom následují návštěvy s původní rodinou, do které by se dítě mělo vrátit. Tyto návštěvy probíhají i s adoptivními rodiči v rámci adaptace.

Je třeba také podotknout, že pěstounská rodina má svého sociálního pracovníka dle spádové obce s rozšířenou působností, stejně tak i dítě má svého spádového sociálního pracovníka. Pěstounská rodina tedy musí komunikovat hned se dvěma orgány sociálně-právní ochrany dítěte. Dalším důležitým orgánem je soud.

4.1 NAVAZOVÁNÍ KONTAKTU

V pěstounské péči na přechodnou dobu se setkáme s mnoha situacemi, kdy bude třeba bezprostředně komunikovat a navazovat vztahy. Mezi nejzásadnější řadíme kontakt s dítětem. Dalším důležité složky v PPPD je kontakt s biologickou či osvojitelskou rodinou.

4.1.1 NAVÁZÁNÍ KONTAKTU S DÍTĚTEM

Beze sporu můžeme říci, že první kontakt mezi pěstouny a dítětem je ten nejdůležitější. Dítě musí cítit zájem ze strany pěstounů. Při dalším kontaktu už záleží na dítěti individuálně.

U kojenců je navázání kontaktu bezproblémové. Pouze pokud jde o děti s vážnějším zdravotním postižením, je třeba, aby pěstouny odborný personál naučil o dítě pečovat.

U starších dětí už je situace složitější. Dítě je zpočátku nedůvěřivé, nesmělé a to je třeba

respektovat. Pokud je možné, aby pěstouni dítě několik dní před převzetím navštívili, je to velmi vhodné, a dítě si tak na pěstouny alespoň trochu zvykne. Pěstouni se nesmí dítěti vnucovat, musí mu nechat čas, aby se rozkoukalo a samo si k nim vytvořilo náklonost. (Bubelová, 2010)

4.1.2 KONTAKT S BIOLOGICKOU RODINOU DÍTĚTE

S biologickou rodinou dítěte je dobré si dohodnout podmínky kontaktu. Podmínky kontaktu by měli být součástí individuálního plánu sociálně-právní ochrany dítěte, který vypracovává příslušné pracoviště OSPOD. Konkrétně tedy vypracuje podmínky, např. jak často bude kontakt probíhat, na jak dlouho, na jakém místě se setkání uskuteční a další okolnosti. O návštěvě mezi rodinami by vždy měla vědět sociální pracovnice.

S rodiči dítěte je třeba mluvit laskavě a s úctou. Pokud je dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu, jeho biologičtí rodiče si musí uvědomit, že za dítě v té chvíli rozhoduje pěstoun a měli by se jejich požadavkům podřídit. Na mnoha dokumentech ovšem musí být podpis zákonného zástupce. Například v případě vyřízení cestovního pasu. Pokud rodiče odmítnou spolupracovat, může za ně rozhodnout soud. V situaci, kdy se předpokládá návrat dítěte do původní rodiny, je třeba tento kontakt podporovat (Bubelová a kol., 2014).

4.1.3 KONTAKT S OSVOJITELSKOU RODINOU

Pokud se jedná o děti, které jsou v pěstounské péči na přechodnou dobu a čeká na právní uvolnění, tak právě zde, po vytipování vhodných osvojitelů, nastává kontakt s budoucí osvojitelskou rodinou. Na tento kontakt jsou pěstouni připraveni ve speciálních kurzech.

Navazování kontaktu s vhodnou osvojitelskou rodinou by mělo probíhat pozvolna. I zde je třeba postupovat podle již zmiňovaného individuálního plánu sociálně-právní ochrany dítěte. Pěstouni seznamují postupně dítě s novou rodinou a jejím prostředím. Pěstouni by měli být pro rodinu rádce a pomocníkem i do budoucna (Bubelová a kol., 2014).

4.2 PROCES PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE

Stejně jako rodina biologická, i rodina náhradní dlouhodobá by měla znát plně smysl pěstounské péče na přechodnou dobu. Každé předávání dětí z pěstounské péče na přechodnou dobu by mělo být postupné. Po určitou dobu se na péči o dítě podílejí obě rodiny s postupným přebíráním péče o dítě novou rodinou. Období přechodu závisí na věku dítěte. Některé kraje mají vypracovány přesné manuály jak postupovat při předávání dětí. Po předání dítěte do trvalé péče je třeba se zaměřit na osobnost pěstounů na přechodnou dobu, kteří potřebují čas zpracovat ztrátu dítěte. Lze jim doporučit terapii či supervizi.

Na konci procesu se provádí vyhodnocení výkonu PPPD, a to na základě hodnocení od pěstounů, od doprovázející organizace, nové rodiny dítěte a případně i dítěte. Vyhodnocení zahrnuje:

- co bylo pro pěstouny těžké, co se povedlo a co naopak nepovedlo;
- co nejvíce potřebovalo dítě a co zase pěstouni;
- kolik je potřeba poskytnout pěstounům času k vyrovnání se s předáváním, případně terapie a supervize;
- vyhodnocení, zda je rodina připravena k přijetí dalšího dítěte do PPPD.

Tato zpráva je součástí spisové dokumentace pěstounů. *„Je možné, že rodina bude cítit potřebu dlouhodobějšího oddychu, v takovém případě je vhodné přerušit zařazení této osoby v evidenci pěstounů na přechodnou dobu podle § 24b zákona o SPOD.“* (www.mpsv.cz)

4.2.1 FÁZE PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE A JEHO PRINCIPY

Seznámení – Pokud je dítě starší, první setkání by mělo být provedeno bez něj. Měly by být nové rodině předány veškeré informace o dítěti. Je třeba zajistit dítěti atmosféru důvěry mezi rodinami. Z prvního setkání s dítětem se doporučuje pořízení fotografií. U prvního setkání by měl být přítomen doprovázející pracovník, který též zpracuje plán přechodu dítěte.

Načtení způsobu péče – Délka této fáze záleží na náročnosti péče o dítě a na jeho věku. V této fázi o dítě pečují především pěstouni. Délka setkání v této fázi je cca dvě hodiny, v intervalech jedenkrát až dvakrát týdně. Fáze trvá do doby, než dítě bude moci do sedmi až deseti dní přejít do následné rodiny. Setkání probíhají zpravidla u pěstounů doma, později i u následné rodiny. Vzájemné přespávání se však nedoporučuje.

Přebírání péče – I v této fázi zůstávají hlavními pečujícími osobami pěstouni. Péči o dítě zastávají obě rodiny, dítě si zvyká na péči od další osoby. Mezi rodinami je třeba projednat mnoho témat: koupání (vana, sprcha, frekvence, zvyklosti), přebalování, jídlo či krmení (časy jídel, jídelníček, recepty, zvyklosti při jídle), uspávání přes den (kde, jak často, na jak dlouho, v jakém oblečení, přikrytí), uspávání na noc (kdy, jak, v jakém oblečení), přikrytí dítěte (peřina, fusak), buzení v noci, příp. noční pomočování (jak často, jak reagovat), oblékání doma a venku (jak poznat, kdy je dítěti horko či zima), hraní, zábava dítěte, oblíbené činnosti, u menších dětí říkadla, u větších oblíbené osobnosti, skupiny, idoly, stresové situace pro dítě a jejich prevence, uklidnění při pláči, vzteku, odporu, návštěvy lékaře, adresy, kalendář návštěv, deník dítěte, kufřík vzpomínek a kniha života (informace o původní rodině, případné kontakty s původní rodinou).

Příprava definitivního předání – Následná rodina musí připravit svou domácnost na příchod dítěte. Dítě může u následné rodiny trávit celý den, na noc se však vždy vrací k pěstounům. Dítě by mělo mít možnost rozloučit se se všemi blízkými z pěstounské rodiny, ke kterým chová nějaký vztah.

Definitivní předání – Po splnění zákonných požadavků může proběhnout předání dítěte. Je předem domluveno kde, v kolik hodin a jakým způsobem k předání dojde. Měla by být podepsána dohoda o převzetí dítěte s přesnou hodinou předání a zdravotním stavem dítěte. Pěstouni by měli nové rodině dát proti podpisu veškeré doklady a dokumentaci dítěte: zdravotní dokumentaci, rodný list, kartičku zdravotní pojišťovny, deník dítěte, knihu života, kontakt na ošetřující lékaře, propouštěcí zprávu z porodnice, výsledky vyšetření, aktuální denní režim dítěte, foto a video dokumentaci, věci, které dítě v průběhu péče dostalo (od rodičky, sociální pracovnice, babičky, ...), oblíbenou hračku či jinou oblíbenou věc, popřípadě dudlík, lahvičku a několik dávek stravy.

Provázení po předání – Pěstouni by měli po předání navštívit novou rodinu a mělo by být prováděno postupné rozvolňování vztahů. Pokud by se přerušil kontakt ze dne na den, mohl by to být pro dítě traumatický zážitek. Ideálně by měly návštěvy být den po předání, po další 2-3 dnech, po dalším týdnu a dále dle domluvy mezi rodinami. Rodiny mezi sebou mohou zůstat v kontaktu, především pak pěstounská rodina může pomoci v počátečních nejistotách nové rodiny. Mezi rodinami často vznikají přátelské vazby. (www.rpp.cz)

Principy předávání dítěte: U všech složek v PPPD musí fungovat komunikace a měli by se navzájem dostatečně informovat. Oboje rodiče by se měli vzájemně oslovovat křestními jmény a především nespěchat na dítě v oblasti komunikace. Dítě se musí cítit příjemně, rodiče se tedy snažit zajistit dítěti prostředí a smyslové vjemy podobné v obou rodinách. Nová rodina by si měla přebírat dítě z neutrálního prostoru (ne z ruky do ruky), pěstouni by měli poskytnout nové rodině „manuálu“ o režimu dítěte, činnosti nepříjemné dítěti vykonávají pěstouni, dát následující rodině prostor trávit s dítětem čas o samotě, je ale zapotřebí sepsat tento krok písemně (první souhlas musí vyjádřit pracovnice OSPOD).

Výhody pro rodiče, kteří si dítě z PPPD přebírají: Dítě má vytvořenou vazbu k pečující osobě a dokáže ji celkem snadno překlopit na další osobu. Důležité je, že dítě nemá opožděný psychomotorický vývoj. Byla mu věnována výlučná pozornost v rodinném prostředí, což je pro dítě prospěšnější než prostředí ústavní. Dítě je zvyklé na běžný režim rodiny bez ochuzených dětských zážitků, a také zvyklé na kontakt s muži. Díky pěstounům má dítě písemné záznamy a fotodokumentaci svého vývoje. Jelikož pěstouni dítě dobře znají, mohou být pro následnou rodinu průvodci. Nová rodina má jistotu, že dítě má také veškeré lékařské prohlídky a vyšetření.

4.3 ÚLOHA SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Orgán sociálně-právní ochrany dítěte jedná výhradně v zájmu dítěte. Posuzuje situaci dítěte, hodnotí míru jeho ohrožení a rozhoduje o návrzích na opatření. Sociální pracovník je tedy velmi důležitý pro úspěšné řešení situací, které mohou nastat

v pěstounské péči na přechodnou dobu.

Sociální pracovník by se měl orientovat v zákonech týkajících se sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se především o zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Jak už bylo řečeno výše, sociální pracovník vyhledává děti a stará se o ty, kterým je třeba poskytnout pomoc v náhradním rodinném zařízení, v našem případě v pěstounské péči na přechodnou dobu. Nabízí rodinám poradenskou pomoc. Musí také dohlížet na svěřené děti a rodiny pěstounů a kontrolovat, zda je o děti dostatečně postaráno a zda není jejich vývoj opožděn.

Aby mohla být dětem poskytnuta komplexní pomoc, je třeba pro ně vybrat vhodné pěstouny, o což se také stará sociální pracovník. Přijímá a zpracovává žádosti budoucích osvojitelů a pěstounů.

Sociální pracovníci musí také úzce spolupracovat se soudem. Od soudu získávají souhlas rodičů s osvojením či pěstounskou péčí. Také podává nejrůznější návrhy k soudu na prošetření situace či pro rozhodnutí soudu za rodiče v zájmu dítěte. Dále podává návrhy týkající se rodičovské odpovědnosti (zbavení, pozastavení). Sociální pracovník má právo podat k soudu návrh na nařízení ústavní výchovy.

Stejně jako na pěstouny jsou kladeny zvláštní osobnostní podmínky, i povolání sociálního pracovníka je velmi náročné. Musí být komunikativní, zodpovědný, schopný pracovat samostatně a zároveň mít smysl pro týmovou spolupráci, a především by měl být schopen zvládat stresové situace, kterých je v tomto oboru nemalé množství (www.lanskroun.eu)

Vztahy a komunikace v pěstounské péči na přechodnou dobu jsou velmi důležité. Lidé v této sociální interakci by k sobě měli být vstřícní, upřímní a navzájem si poskytovat veškeré informace. Jen díky tomu může být pěstounská péče na přechodnou dobu funkční a prospěšná.

II Praktická část

5 METODOLOGIE

5.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je zjistit, jak probíhá celý proces pěstounské péče na přechodnou dobu od převzetí dítěte do pěstounské rodiny, po předání, a to včetně přípravy na příchod dítěte. Výzkumné šetření se nejvíce zaměřuje na zmapování procesu předávání dětí do rodiny biologické či adoptivní. V souladu s cílem byl zvolen kvalitativní výzkumný přístup formou polostrukturovaného rozhovoru.

5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Výzkumné šetření je zaměřeno na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Analyzovány jsou zkušenosti dvou rodin, které tuto péči vykonávají. V praktické části jsou obsaženy nejen jednotlivé případy osvojovaných dětí, ale i pohledy samotných pěstounů na celý systém pěstounské péče na přechodnou dobu.

Před zahájením samotného výzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky, které budou zodpovězeny na základě výsledků šetření. Soubor otázek se skládá z jedné hlavní a několik vedlejších otázek.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem je realizována pěstounská péče na přechodnou dobu a jak probíhá předávání dítěte do trvalé péče rodiny biologické či adoptivní?

Vedlejší výzkumné otázky:

- 1) Jak byli pěstouni připravováni na profesi pěstounů na přechodnou dobu a jak se oni sami na tuto roli připravovali?
- 2) Jak se utvářelo citové připoutání mezi dětmi a pěstouny?
- 3) Jak probíhala péče o dítě v rodině pěstounů?

- 4) Jakým způsobem ovlivňuje výkon pěstounské péče na přechodnou dobu vztahy a život v rodině? Jak bylo každé dítě do rodiny přijato a jak ji ovlivnilo?
- 5) Jaký byl průběh předávání jednotlivých dětí z pěstounské péče do následné rodiny? Jak předávání prožívají pěstounské rodiny a sami pěstouni? Jaké jsou první dny po předání?
- 6) Jak hodnotí rodiny výkon pěstounské péče z hlediska náročnosti a zátěže pro rodinu?

5.3 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Pro zpracování praktické části byl zvolen kvalitativní přístup. V rámci něj pak byla vybrána metoda polostrukturovaného rozhovoru. Pro rozhovory byly připraveny okruhy, které byly doplněny dalšími otázkami dle konkrétní situace.

5.4 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumný soubor je založen na osobní zkušenosti s rodinami pěstounů. Kvalitativně zaměřená práce je postavena na důvěrných informacích. Právě díky důvěře ze strany pěstounů a vzájemně blízkým vztahům je práce obohacena o autentické vnitřní pocity a emotivní prožitky.

Výzkumný soubor tvoří dvě rodiny. Pěstouni z první rodiny svou profesi vykonávají od roku 2014. Během tří let se dočasně staly součástí této primární skupiny tři děti. V případě jejich první zkušenosti mělo vše hladký průběh. V případě bylo jednáno rychle, v zájmu dítěte. O to složitější se však ukázal být případ druhého dítěte, kde se odehrálo mnoho zvrátů. Třetí z dětí je stále ještě v péči pěstounů. Od začátku je ale rozhodnuto, že se chlapeček vrátí do biologické rodiny. Příprava zázemí a zajištění správných podmínek pro návrat a následný život dítěte trvá biologické matce již 8 měsíců.

Druhá pěstounská rodina má v současné době v péči své první dítě. Holčičce je momentálně 10 měsíců a pěstouni zatím nemají žádné zprávy o tom, jaký osud holčičku čeká. Situace se může vyvinout momentálně do čtyři směrů – dlouhodobá pěstounská

rodina, adoptivní rodina, kojenecký ústav či dětské centrum. Jisté je tedy zatím jen to, že holčička nepůjde zpět do biologické rodiny.

5.5 ZPRACOVÁNÍ DAT

Z oblasti kvalitativního přístupu byla zvolena forma případové studie. Na základě polostrukturovaných rozhovorů se dvěma rodinami zapojenými do pěstounské péče na přechodnou dobu byly zpracovány případové studie. Tyto studie přináší pohled na celý průběh PPPD včetně jejich osobního názoru na určité klíčové situace během výkonu pěstounské péče a návrhů na její zlepšení.

5.6 OMEZENÍ VÝZKUMU A ETICKÁ STRÁNKA VÝZKUMU

Hlavním omezením výzkumu je nedostatek pěstounských rodin na PPPD, které by byly ochotné spolupracovat. Mnoho z nich se obává především o narušení svého soukromí. I u dvou zúčastněných rodin bylo třeba zajistit anonymitu.

Je velmi důležité dbát na etickou stránku šetření. Informace, které nám pěstouni sdělují, jsou velmi citlivé. Bližší informace o rodinách nelze poskytnout vzhledem k možné identifikaci pěstounů. Jména dětí svěřených do pěstounské péče na přechodnou dobu byla pro účely práce změněna. Pěstouni byli poučeni o účelu práce a bylo jim přislíbeno zachování naprosté anonymity. Ze spolupráce na výzkumu měli možnost kdykoli odstoupit a po zpracování získaných dat jim byla práce předložena k přečtení a k udělení souhlasu s anonymním zveřejněním jejich případu.

6 PŘÍPADOVÉ STUDIE

Na základě polostrukturovaných rozhovorů se dvěma rodinami byly zpracovány případové studie. Za účelem zachování anonymity osob byla změněna jak jména dětí, tak i pěstounů a členů jejich rodin. První rodina, rodina Novákových, měla v pěstounské péči tři děti. Každý případ je jedinečný a něčím odlišný od ostatních. Rodina Albrechtů, druhá z rodin, má v péči své první dítě. Přesto však již nasbírala cenné zkušenosti se systémem PPPD.

6.1 RODINA 1 - NOVÁKOVI

Rodinu Novákových tvoří čtyři členové – matka, otec a dva synové ve věku 13 a 18 let. Společně žijí ve velkém dvougeneračním rodinném domě se zahradou.

Matka pochází z velké šestičlenné rodiny. Všichni čtyři sourozenci dnes již založili své vlastní rodiny a vychovali či vychovávají své děti. Rodina tak čítá více než 20 osob. Nepočítáme do toho partnery již dospělých dětí. Přes rozmanitost jednotlivých členů tato rodina stále drží při sobě, pravidelně se všichni členové stýkají a vzájemně si jsou nápomocni. Není tedy pochyb o tom, že srdce této pěstounky je veliké a otevřené přijmout a pomoci dalším dětem k lepšímu životu. Pěstoun vyrůstal v neúplné rodině. Roli otce mu ovšem plně nahradili prarodiče. Z nejbližších členů rodiny má dnes pouze sestru, se kterou se ovšem příliš nestýká. I přesto je jejich vztah bezkonfliktní.

U synů probíhalo bezproblémové dětství. Jejich životy byly naplněny láskou a přízní. Starší syn je dnes navštěvuje střední školu. Mladší syn navštěvuje školu základní. Oba dva prospívají, mají své cíle a sny, za kterými směřují svoji píli. Rodiče se jim snaží hodně pomáhat. Také je ale učí, že je třeba se o spoustu věcí zasloužit sám. Komunikace mezi členy rodiny nevázne. Dokáží se na věcech dohodnout a vyjít si vstříc.

S návrhem stát se pěstouny na přechodnou dobu přišel pěstoun. Pěstounce vše vysvětlil a té se ta myšlenka zamlouvala natolik, že se společně rozhodli pro první krok – podat si žádost. Součástí rodiny jsou ale také synové, kteří proto měli možnost vyjádřit svůj postoj. Rodiče jim to vysvětlili tak, že u nich doma budou hlídat děti do doby, než budou moct jít zpátky k mamince či k nové rodině. Starší syn doma příliš nepobývá,

proto neměl vůbec žádné námitky. Mladší syn také nic nenamítal a zvykl si, dle pěstounky, celkem rychle. Kvůli větší citové vazbě na děti oproti jeho staršímu bratrovi chce být přítomen u posledního předání dětí do rodin. *Za jedno, aby se s dítětem rozloučil a za druhé, aby sám viděl to prostředí a ty lidi. ...samozřejmě chce vědět o těch rodičích – jaký jsou, do jakého jde dítě prostředí, jak to tam u nich vypadá a tak.*

Cesta k profesionálnímu pěstounství

Žádost byla podána v červnu roku 2013 a rozhodnutí o schválení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu přišlo v květnu 2014. Již 10 dní po vydání rozhodnutí si rodina jela pro své první dítě, které jim mělo být svěřeno do péče.

Mezi červnem 2013 a květnem 2014 však rodina musela projít řadou kontrol. První psychologické testy probíhaly na úrovni kraje. Trvaly přibližně dvě hodiny. V první hodině pěstouni vyplňovali psychologické testy na počítači, druhou hodinu testy papírové. *Po testu nám paní na kraji řekla, že PPPD je pro lidi, kteří mají nejmladší dítě, kterému je 10 let. Našemu synovi bylo devět, ale než se to všechno vyřídilo a prošli jsme kurzama, tak mu bylo 10. Na OSPODU nám tuhle informaci nikdo neřekl, asi to ani nevěděli. V tento den pěstouni také vyplňovali dotazník, který se týkal dětí, které by do pěstounské péče byli ochotni přijmout. Odpovídali na otázky ohledně věkových kategorií, jež upřednostňují. Součástí byly také otázky týkající se etnika a handicapu u dětí, případně jaký stupeň by byl pro pěstouny ještě přijatelný. A když jsme si vybírali věkový kategorie, tak jsme si zaškrtnli nejmenší děti, ale ve finále nám stejně řekli, že prostě musíme vzít dítě, jaké je. Pokud oni budou potřebovat a ty budeš volná, tak prostě dostaneš jakoukoli kategorii a je jedno, co si tam zaškrtněš. Také jsme zaškrtovali, jestli vezmeme handicapované dítě a jakého stupně. Protože bydlíme v patře, tak bychom si dítě na vozíku vzít ani nemohli. I z kraje u nás byli na kontrole a zaškrtovali si, že opravdu bydlíme v patře.* Po přijetí rozhodnutí o výkonu PPPD museli navštívit psycholožku i oba synové. Psycholožka shledala, že s ohledem na mladší syny by nebylo vhodné mít dítě starší 6 let. Rozhodnutí je dočasné a s věkem mladšího syna se hranice může posunout.

Přípravný kurz pro pěstouny na přechodnou dobu trvá 72 hodin. Pěstouni se zúčastnili kurzů probíhajících od čtvrtka do soboty. Kurzy začínaly vždy v devět hodin a končily

mezi osmou a půl devátou hodinou. Dohromady kurz navštěvovalo pět dvojic. V průběhu jedna dvojice odstoupila, zbylé 4 dvojice kurz úspěšně dokončily. Na vše dohlížely dvě psychologičky. Jedna s účastníky aktivně pracovala, zapojila příklady z praxe. Druhá všemu jen pozorně přihlížela, jelikož měla na starosti závěrečné hodnocení kurzu. Celkově v pěstounech budily profesionální dojem. Kurzy se skládají z teoretické a praktické části, ve které se hrají různé scénky. Toto vystupování bylo pro pěstouny nepříjemné. V pátek na kurzy jezdili pracovníci z doprovodné organizace *Rozum a cit*, který pomáhá pěstounům během výkonu pěstounské péče. Kurzy také zahrnovaly přednášky od dětské lékařky, odborníka ze sociálního odboru a také pracovníků z OSPODu. Celkově kurz pěstouni hodnotí průměrně. *Kurz byl zajímavý, ale celkově nepřínosný. Za 72 hodin se nelze připravit. Vlastně ani nevíš, na co se máš připravit... Jak jsem říkal, kurz by měl něco do sebe, kdyby byl po prvním dítěti. Takhle jsme vůbec nevěděli, na co se máme ptát.*, říká pěstoun. Pokud měli otázku, většinou na ni nedostali uspokojivou odpověď. Odnesené informace se velmi liší od praktické zkušenosti. Například jim bylo řečeno, že téměř všechny děti přijdou do adoptivních rodin. Vlastní zkušenost ovšem mají odlišnou. Všechny 3 děti, o které se zatím starali, se vracely do rodin biologických. Pro zlepšení kvality a přínosu kurzu navrhuji, aby bylo možné si kurz zopakovat po odevzdání prvního dítěte či po roce výkonu pěstounské péče.

Poslední víkend kurzu absolvovali společně s pěstouny i jejich dva synové. Rodiče i děti opět měli samostatnou návštěvu psychologičky, u které se pak sešli všichni společně. Aby psychologové mohli udělat konečné rozhodnutí, museli si ověřit, jak rodina zvládá společně komunikovat a spolupracovat. Každý z rodičů spolupracoval s jedním ze snů. Plnili různé úkoly, jako například kreslení plánu domu či sehrávání scénky.

Obavy a očekávání

Očekávání pěstounky se s příchodem prvního dítěte naplnila. Jednalo se o miminko, o které se mohla starat, chovat a mazlit ho. Největší úlevou jí byl fakt, že dítě nemusí vyrůstat v kojeneckém ústavu, kde nemají čas se dětem věnovat. *Když jsme byli na školení, tak jsme jeden den měli návštěvu dětského domova a kojeneckého ústavu. Opravdu jsme tam zažili, že jedna paní měla na starost deset kočárků na jedné terase.*

Ty děti plakaly a ona nemohla všechny uspokojit. Proto jsem byla ráda, že jsme miminko měli taky a mohla jsem se mu plně věnovat.

A čeho jsem se bála? Bojím se takových těch dětí, které mají abstinenční příznaky. Právě první miminko bylo od matky, která byla drogově závislá. Ale nebyla závislá hodně. Dala si jen, když se dostala do nějakých potíží.

Co vše je třeba zařídit příchozím dětem

Po příchodu z porodnice, ale i v případě zanedbávaných dětí, je pro děti přicházející do PPPD potřeba zařídit několik věcí. Jedná se o rodný list, sehnat dětského lékaře pro dítě a kartičku zdravotní pojišťovny (musí být shodná se zdravotní pojišťovnou matky). Také je vhodná návštěva úřadu práce, kde se vyřizují příspěvky na péči o dítě a rodičovský příspěvek, na který mají pěstouni po dobu péče o dítě nárok.

Příspěvky na dítě od státu se dle pěstounů všechny spotřebují na potřeby dítěte a mnohdy ani nestačí. Je třeba dítěti kupovat plíny, dětskou výživu, přesnídávky, léky, oblečení a podobně. Mimo potřeby dítěte jsou také velké náklady na dopravu, například k lékařům. Nejvíce paliva se však spotřebuje během návštěv při předávání dětí, což ovšem záleží na vzdálenosti mezi rodinami. Pěstoun dle svých zkušeností vyčíslil jednu návštěvu na 1000,- Kč.

Pěstouni také musí být připraveni na příchod různých dětí. Je potřeba mít náhradní oblečení pro dítě každého věku. S příchodem dětí se pak oblečení dokupuje. *Já jsem měla dvě miminka, takže tady mám věci na miminka, ale teď mi třeba přišlo starší dítě. Takže jsem kupovala zimní boty, bačkorky, z kterých vyrůstá. Takže se furt, furt něco kupuje a ty peníze se musí investovat.* Je třeba mít autosedačky pro různý věk a váhu dětí, kvalitní kočárek, monitor dechu, sterilizátor na lahve, postýlku, případně přenosnou postýlku apod.: *Musíš kupovat kvalitní věci, protože to nemáš jen na jedno dítě.*

Co se týče lékařské péče, mimo dětského lékaře je třeba absolvovat specializovaná vyšetření. To už záleží na zdravotním stavu dítěte a anamnéze matky. Ve většině případů tyto děti potřebují zvýšenou péči.

Nárok na dovolenou a volno v průběhu péče

Mezi předáním dítěte do rodiny biologické či adoptivní a příchodem dalšího dítěte musí být časový rozestup minimálně 14 dní. *Když máš dítě, tak nemáš nárok. Jako pokud je něco vážného, třeba musíš na nějakou lékařskou prohlídku, jít si lehnout do nemocnice, tak jste vlastně dva pěstouni, takže automaticky hlídá ten druhý. Kdyby se stalo, že bychom oba dva potřebovali někam odjet, tak nám v neziskovce říkali, že nám ho nějak můžou pohlídat. Ale jen v nějaké dané hodiny, ale asi to taky není přes noc. Nevím, nikdy jsme to nevyužili.*

Pokud by chtěli pěstouni odjet na dovolenou do zahraničí, musí získat povolení buď od soudu, nebo od biologické matky. Její rozhodnutí však musí soud potvrdit. Je však zapotřebí mít pas dítěte, přeložené usnesení o svěření dítěte do péče do úředního jazyka dané země. Dle zkušeností jiných pěstounů, přeložení stránky do úředního jazyka stojí 700,- Kč za stránku a vyřízení trvá téměř dva měsíce. Proto se pěstouni rozhodli pro dovolené pouze v České republice.

PRŮBĚH JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADŮ DĚTÍ V PPPD – PŘÍCHOD DO RODINY, ŽIVOT V NÍ A ODPHOD K NÁSLEDNÉ RODINĚ

Dítě číslo 1 – Anička

První dítě přišlo k pěstounům již deset dní po vydání rozhodnutí o výkonu pěstounské péče. Pro čtyřdenní miminko si pěstouni jeli do porodnice. Holčička se jmenovala Anička a vážila jen dva kilogramy. *Byla moc hodná a krásná. A taky strašně hubená. Úplně jsme se báli na ni i sáhnout.*

Maminka Aničky byla drogově závislá. Dle jejích slov brala drogy pouze v případě potíží. Doma měla dvě další děti a přítele, který jí zakázal, aby domů přišla s dalším dítětem. Po převzetí Aničky do PPPD kontaktovala babička Aničky svou dceru, jež jako biologická matka zažádala o vrácení dítěte zpět.

Když si pěstounská rodina Aničku přivezla domů, vztah si vytvořili velmi rychle. Pěstouni si zpočátku nebyli jistí s péčí o tak drobounké děťátko. Obavy ovšem pominuly již s prvním dnem. *Na Aničku jsme si rychle zvykli a hodně k ní přilnuli. I kluci si k ní třeba*

jen lehli. Vzali ji za ruku a dívali se, jak je krásná. Manžel byl v tý době doma, takže jsme si jí užívali všichni.

Protože biologická matkajevila o dítě zájem a měla pro něj vytvořeny i vhodné podmínky, nebyl důvod odkládat předání dítěte zpět do biologické rodiny. Pozitivním faktorem k rychlosti předání dítěte zpět k matce byla také ambicióznost a dobrá spolupráce mladé sociální pracovnice, která měla Aničky případ na starosti.

Nezisková organizace zpracovává harmonogram návštěv, data a jejich počet. Na první schůzku chodí zpravidla zástupce z doprovodné organizace s pěstouny. Potom je jeho přítomnost jen dle jejich přání. Schůzky se musí uskutečňovat na neutrálním místě. Nedoporučuje se, aby si pěstouni brali do svého domu biologické rodiče, vzhledem k tomu, že nejsou prověřeni. S tím mohou nastat určité problémy a rizika. Jiné je to pak s rodinou adoptivní, která je již prověřena a prošla kurzem.

První návštěva proběhla na neutrálním místě. Přítomni byli oba pěstouni, pracovnice z doprovodné organizace, matka Aničky, její dvě další děti a jejich babička. Setkání na neutrálním místě proběhlo celkem třikrát. Pak už navštěvovali pěstouni bydliště biologické matky, čímž se Anička seznamovala postupně s novým prostředím domova.

První návštěva trvala asi dvě hodiny. Poté pěstouni nechávali Aničku u matky samotnou. Vždy byl dán přesný čas, který tam mohla Anička strávit. Nejprve se jednalo o tři hodiny. *Přes den jsme jeli znovu. Nechali jsme ji tam třeba celé odpoledne. Pak jsme ji tam vezli jeden den o víkendu. To tam byla od rána do večera. Pak jsme si ji vezli domů. Další den jsme tam jeli odpoledne. Počkali jsme, než se Anička vykoupe, aby nás viděla. Oni ji dali spát, ale stále viděla, že tam jsme. Když usnula, tak jsme jeli domů a ráno, než se probudila, abychom tam zase byli.* Ráno pěstouni počkali, až se Anička nasnídá a byli tam s ní ještě celé dopoledne. V čase oběda se pěstouni rozloučili a Aničku tam nechali. Po týdnů je čekala ještě poslední návštěva, aby se přesvědčili o tom, zda už je dítě od nich odpoutané, zda setrvává v rodině dobrovolně, je o něj dobře postaráno a nestýská se mu. V PPPD Anička strávila čtyři a půl měsíce.

Dítě číslo 2 – Honzík

Po dlouhé pětiměsíční pauze pěstounům zazvonil telefon a bylo jim sděleno, že si mohou přijet do porodnice pro zdravého chlapečka jménem Honzík, který váží čtyři kilogramy. Když byly Honzíkovi pouhé dva dny, jeho biologická matka podepsala papíry, že se dítěte vzdává a opustila porodnici. Doma měla maminka již 3 děti různého věku a žila ve společné domácnosti se svým bývalým manželem, se kterým udržovala občasný sexuální vztah. I přes to, že Honzík je synem jejího bývalého manžela, matka Honzíka mu to zatajila. Dokázala dokonce přede všemi utajit své těhotenství. Tvrdila, že ji její bývalý muž psychicky i fyzicky týrá.

Pěstouni si Honzíka přivezli domů jako pětidenní miminko. Byl to malý cvalík zbarvený dětskou žloutenkou, ale jinak byl zdravý a dobře živený. Rodina podvědomě čekala, že se na dítě hned naváže stejně tak, jako byli navázáni na Aničku. První den byl plný rozpaků, ale během pár dní rozpaky zmizely a Honzíka si všichni zamilovali. Jako první se na něj navázala pěstounka, potom mladší syn, který pobýval často doma. Nakonec pěstoun se starším synem, kteří byli časově více zaneprázdněni. Honzík se vyvíjel bez odchylek, jen díky své váze byl prý poněkud línější miminko.

Ve třech měsících si Honzíkova matka své rozhodnutí rozmyslela a začal se navazovat kontakt mezi matkou a dítětem. Stejně jako tomu bylo i u Aničky, setkání se uskutečnilo na neutrálním místě. *Maminka si ho musela prohlédnout, jestli ho doma netýráme, jestli nemá modřiny a jestli je v pořádku.* Další schůzky matky a pěstounů s dítětem probíhaly jedenkrát týdně, a to vždy na dvě hodiny. Místem dalších setkání byla doprovodná organizace, kde byla přítomna i psycholožka. Pěstouni pomáhali biologické matce najít samostatné bydlení pro sebe i děti, aby si mohla vzít Honzíka do péče. Matka však častokrát prokazatelně lhala a vymýšlela si výmluvy. *Po dvou měsících návštěv matka přestala komunikovat. Poslala nám veškerý věci i na zimu, co mu nakoupila. A to bez jakéhokoli vysvětlení. Že nám to jenom posílá. Byly to zimní věci, a to byl červen. Tím, že říkala, že si ho vezme, tak mu nakoupila i věci na zimu. A najednou to všechno poslala v krabici bez jakéhokoli vysvětlení. Takže se ho opět vzdala. Podepsala papíry, že se ho opět vzdává, a že si ho nevezme.*

Honzíkovi bylo pět měsíců a matka se jej podruhé vzdala. Soud nějakou dobu matku Honzíka ještě obesílal, jestli si nechce své rozhodnutí rozmyslet. Když matka po půlroce

své rozhodnutí nezměnila, začali se pro Honzíka hledat adoptivní rodiče.

Trvalo tři měsíce, než se rodiče vybrali. Když bylo Honzíkoví devět měsíců, začali k pěstounům domů jezdit adoptivní rodiče. Honzík si na ně postupně zvykal. Nejprve jezdili na návštěvu jedenkrát týdně, potom začali jezdit dvakrát týdně. Na návštěvách mohli adoptivní rodiče sledovat Honzíkův naučený denní režim. Zůstávali například i večer na koupání, na ukládání ke spánku a podobně. Předávání dítěte do jejich péče se už blížilo. Honzík si na ně navykl. Toto sblížování trvalo 3 měsíce, protože adoptivní rodiče mají tříměsíční lhůtu od soudu, než jim bude svěřeno dítě do péče. Matka má možnost tyto 3 měsíce stále ještě zažádat o navrácení dítěte zpět do péče. V tomto případě by jí bylo do péče automaticky svěřeno zpět. Jelikož matka tuto lhůtu nevyužila, pěstouni začali jezdit i domů k novým adoptivním rodičům, aby si Honzík zvykal na nové prostředí. Případ Honzíka byl již u soudu a stačilo jen potvrzení a už by byl oficiálně adoptován novými rodiči. Matka se však v tomto čase ozvala. *Zrovna druhý den měl proběhnout soud. Matka tak poslední den podala žádost, a tak i přes to se Honzík vracel do biologický rodiny. Takže adoptivním rodičům z OSPODu zavolali a řekli, ode dneška nesmíte Honzíka vídat, protože se vrací do biologický rodiny. A tím to pro ně skončilo. Nic jim nevysvětlovali, takže pro ně to bylo docela dost krutý, si myslím. Pěstouni se ještě dnes pozastavují nad tím, jak se to mohlo stát. Honzík už byl přidělený adoptivním rodičům, vypršela jim lhůta tří měsíců a šlo jen o poslední potvrzení soudu. Prostě najednou z ničeho nic, ze dne na den ho vrátí matce. Ona si vzpomněla po delší době, po lhůtě si vzpomněla. Všechno to přišlo pozdě, po zákonné lhůtě, po nedodržení ničeho. Ze dne na den jim zakázali vídat dítě, které už na ně bylo navyklý. Během 14 dnů už mělo být u nich. I pro to dítě. Už si ho měli brát samostatně a v tom jim volali a zakázali jim další styk. Nesměli dostat ani žádný informace od nás.*

Pěstounka byla velmi pohoršena celou situací. Především tím, že ho bez rozmyslu vrací do péče matce, která začala situaci řešit až po roce. Dalším problémem bylo to, že pěstouni měli Honzíka v péči už rok. OSPOD tedy zažádal o prodloužení péče, která byla schválena pouze na jeden měsíc. Honzík si tedy během jednoho měsíce musel zvyknout na osobu, se kterou se naposledy setkal ve svých třech měsících, a nejen na ni, také na další své sourozence a nové prostředí. *Takže Honzík si musel navyknout na biologickou matku, na kterou od těch tří měsíců, kdy nevnímal jako miminko, nebyl zvyklý. S tím, že*

matka už měla další tři děti, a po Honzíkovi se narodilo ještě další dítě. Takže tam byl plný barák dětí, který neznal. Vzhledem k věku Honzíka a krátké době jednoho měsíce musely být návštěvy intenzivní, aby si Honzík zvykl v maximální možné míře.

Nejdříve probíhaly návštěvy dítěte společně s pěstouny, a to na dvě hodiny. Když Honzík slavil první narozeniny, nechali ho pěstouni u maminky samotného. Pokud pěstouni nechávají dítě u rodiny samotné, musí se sepsat protokol o tom, že pěstouni nechávají dítě v péči matce. Protokol musí obsahovat i věci, které pěstouni dítěti nechávají – jídlo, oblečení na převlečení, plínky a že jej předávají v pořádku. Když si Honzíka pěstouni brali zpět, také muselo být sepsáno prohlášení, že si jej přebírají v pořádku.

Pěstounům se stala jedna nepříjemná událost, o kterou se se mnou podělili. Když si Honzíka od maminky přebírali, měl flíček na obličejí. Maminka jim sdělila, že se právě o něco uhodil. Zranění do protokolu neuvedli, protože dobře vědí, že Honzík začíná chodit a každou chvíli někde upadne, někde se uhodí. Druhý den však měl Honzík velikou modřinu na tváři. *Shodou okolností jsme jeli na kontrolu s pupeční kýlou k lékaři. Tak to vypadalo, že nás pomalu chce udat, že je kluk pomlácený v obličejí, že tam má obrovské modřiny. Říkali jsme, že upadl u matky, ale v těch papírech jsme to neměli. Ponaučení pro nás pro příště, že pokud by se něco takového stalo, tak tam musíme napsat úplně všechno. Teď by to bylo jakoby na nás. Klukovi je rok, učí se chodit, tak je jasný, že furt někde padá. Vůbec nás nenapadlo, že to může mít takové následky. Kdyby ten doktor někoho zavolal, tak my jsme v těch papírech měli podepsáno, že jsme si ho přebírali v naprostém pořádku. To je přesně ono, že se ponaučíme, až když to přijde.*

Po měsíci intenzivních návštěv nastal čas předání. Z toho však pěstouni neměli moc dobrý pocit. Nedůvěřovali matce, protože ji několikrát přistihli při lži. Například sociální pracovníci i paní z doprovodné organizace nabízeli matce pomoc s tím, jak dětem vysvětlit příchod dítěte zpět do rodiny. Matka řekla, že jim vše vysvětlila, a ony to pochopily. Jenže když pěstouni začali matku s dětmi navštěvovat v jejich domě, její osmiletý syn se choval k pěstounce chladně a odmítavě. Sprostě jí nadával a často i fyzicky ubližoval. Pěstounka se k němu snažila nalézt cestu a komunikovat s ním. Jeho přístup byl však stále odmítavý. *Pak to začalo z toho kluka vypadávat. Začal mi tam nadávat, že oni nemají počítač a nemají tohle, protože si od nás musí koupit toho*

Honzíka, a že my jsme bohatý, protože ty děti prodáváme. No a bylo to hrozný. Ten kluk to myslel naprosto vážně. Nadával mi, že jsem zrůda, že prodávám děti... A já jsem mu musela vysvětlit, že je to i Honzíka máma, že my jsme ho zatím jenom hlídali, než si sehnali nový byt. Myslím si, že to téměř vůbec nechápal, proto byl asi ke mně takový agresivní. Naopak manžela úplně miloval. Bylo vidět, že mu tam ten táta asi chybí. Pořád se k němu lísal, měl tendenci chytat ho kolem krku a kolem mě prošel a kopl mě do holenní kosti.

Předání bylo pro pěstouny velmi těžké a emotivní. Týden po předání jeli pěstouni na závěrečnou návštěvu. Maminka Honzíka vzbudila, a když uviděl pěstouny, celý se rozzářil a všichni věděli, že to ještě zdaleka není za ním. *No a ten, když nás uviděl, tak to prostě bylo úplně, úplně... no prostě bylo vidět, že ještě to není až tak dobrý. Ale ona nám tvrdila, jak je strašně hodnej a to všechno. Ale ten osmiletý syn začal s tím, jak je to strašný, že ten Honzík jenom řve, celý večer, celou noc jenom prořve. Ale to taky může být tím, že ona si najížděla na jiný denní rytmus, podle svého. Tam mi to tedy přišlo dost hrozný.*

Po dvou měsících matka navštívila soukromě pěstouny u nich doma společně s jejími dětmi. Bylo už vidět, že je Honzík na svou maminku navázaný a neustále si ji hlídal. Konečně si tak pěstouni mohli oddychnout.

Dítě číslo 3 – Ríša

Protože byl Honzík v pěstounské péči více než rok, měli pěstouni nařízený měsíc volna. Další dítě ovšem do jejich péče bylo svěřeno až po třech měsících. Na kurzech se pěstouni učili, že by si pro dítě nikdy neměli jezdit do rodiny, ze které je dítě odebíráno. Nejprve by ho měl z rodiny odebrat OSPOD, který by dítě pak pěstounům předal. V praxi tomu je bohužel očividně jinak. Pěstouni si pro třináctiměsíčního Ríšu jeli k matce domů. Matka podepsala souhlas s umístěním dítěte do PPPD. U odebrání dítěte z matčiny péče byl přítomen pracovník OSPOD a vykonavatel od soudu, se kterým pěstouni podepsali prohlášení, že si dítě přebírají. Vše trvalo asi 20 minut. Matka dítě posadila do auta, zapnula mu pásy a pěstouni museli odjet.

Vzhledem k věku dítěte bylo navázání vztahu zase o trochu těžší. Pěstounka přiznává, že jí trvalo tři neděle, než si společně sedli a zjistila, co vše od něj může očekávat. S matkou Ríša přetrhl vztahy z hodiny na hodinu a odvezli si jej úplně cizí lidé. Proto mě zajímalo, jaký vliv to mělo na Ríšu. *Když jsme si Ríšu přivezli domů, tak tady dva dny seděl, vůbec se nehýbal, prostě seděl. Hrál si s jednou věcí. On teda asi moc hraček neměl. Matka mi dala všechno, co měla. Tak asi šest kusů oblečení, šest kusů hraček, kdo ví jestli. Kartičku pojišťovny samozřejmě neměl. Tvrdila, že ji má, tak mi dala její starou propadlou. Takže tam to zase bylo, že jsme neměli jeho rodný list, takže to všechno zařizovat, ještě zanedbaná lékařská péče. Takže dva dny tady seděl úplně apatický, o nic neměl zájem. Matka teda napsala soupis – v kolik ráno vstává, co jí, kdy jde ven, kdy jde opět spát odpoledne. No, takže ráno, v poledne a večer, pořád jedl jenom kaši do vody. V roce. Teda přes rok mu bylo. Ale je pravda, že byl asi naučený, že ta matka s ním celý den seděla a hrála si s ním. Protože takhle byl hodný, ale ten uměl jen trochu chodit, ale opravdu jen trochu. Spíš jen po rovině. V trávě pořád jen ležel, to vůbec neuměl. No ale myslím si, že si navykl.*

Ríša je u pěstounů už půl roku a od začátku je jasné, že se vrátí zpět k mamince. Ta si jen musí najít s přítelem vyhovující byt a podmínky pro dítě. Nyní probíhají setkání s matkou jedenkrát do měsíce.

Hodnocení průběhu pěstounské péče rodinou pěstounů

Jako nejhorší část pěstounské péče na přechodnou dobu pěstounka hodnotí jednoznačně předávání. Jedna otázka v rozhovoru se týkala rozdílných citových vazeb na první a další příchozí děti do péče. Pěstounka potvrdila, že tam jisté rozdíly jsou, ale že také hodně záleží na věku dítěte a na tom, jak dlouho dítě v rodině setrvá. Když je dítě v rodině od narození, je pak loučení horší. Aničku měla rodina u sebe v péči čtyři a půl měsíce a bylo to jejich první pěstounské dítě. Citové strádání hodnotí jako *hrozné*. Ovšem Honzíka měli v péči od narození do jeho 13 měsíců a jejich city tato zkušenost zasáhla o to víc, když Honzík oproti Aničce již plně vnímal a sám si utvořil pevné citové vazby na členy pěstounské rodiny a oni na něj.

Pěstouni po svých zkušenostech vnímají délku péče 1 rok jako maximální. V některých případech není dle pěstounů důležité spěchat na termíny, když jde o city dítěte, které potřebuje čas si zvyknout. Odkazují tak na případ Honzíka, jehož matka zažádala v roce o navrácení syna do péče a během jednoho měsíce se vše muselo vyřídit.

Hodnocení systému PPPD pěstouny

Největší pozitivum shledávají pěstouni ve faktech, že dítě v jejich péči dobře prospívá, je mu u nich dobře a nemusí být v žádném ústavu. Naopak největší obavou je nalezení pěstounů při předávání dětí. Vědí, že jim dali tu nejlepší péči a obávají se, že by dítě mohlo jít do horšího prostředí.

Co není vychytané? Spolupráce těch úřadů. OSPODy nepracují tak, jak by měly. Soudy nepracují tak, jak by měly. Není vidět u těch úřadů, že by to dítě pro ně bylo na prvním místě. Oni ho berou jako kus. Pěstounka sdílí názor svého muže a dodává, že úřady si udělají „fajfku“, když dítě někam udají. Podle nich je o něj postaráno. Právě umístění do kojeneckého ústavu pro ně znamená méně práce do budoucna. ...než aby, když odeberou dítě, nebo zůstane v porodnici, tak oni než aby našli nějakého pěstouna a dali to dítě do pěstounské péče, strčí ho do toho ústavu a mají odškrtnutou kolonku.

Hodnocení sociální práce

Práci sociálních pracovníků hodnotí pěstouni podprůměrně. Jejich zkušenost je zatím taková, že se jedenkrát za dva měsíce telefonicky ozvou a zeptají se na dítě. Za 13 měsíců, které Honzík strávil v jejich péči, ho osobně nenavštívili ani jednou. Stejně tak je tomu i u Ríši, kterého mají v péči již půl roku. Pokud však pěstouni potřebují pomoci, obrací se na doprovodnou organizaci, které dle jejich slov pracuje výborně. Paní z doprovodné organizace jezdí na návštěvy každé dva měsíce. Telefonicky se s pěstouny spojuje každých 14 dní. Pokud tedy mají pěstouni problém nebo potřebují něco řešit, obrací se na doprovázející organizaci, a ta pak s OSPODem jedná.

Oba pěstouni se shodli na tom, že v systému PPPD není vždy jednáno v zájmu dítěte. *Jednají tak, aby to pro ně bylo co nejjednodušší.*

6.2 RODINA 2 - ALBRECHOVI

Rodina Albrechtů se skládá z pěti členů – matka, otec, dva synové ve věku kolem 30 let a nejmladší dcera 23 let. V domě pěstounů trvale bydlí jeden ze synů. Ostatní dva sourozenci pravidelně dojíždějí na víkend. Dům, který obývají, je velmi prostorný. Jedna z místností nebyla využita. Dnes slouží k soukromí dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu.

Matka, stejně jako předchozí pěstounka, pochází ze šestičlenné rodiny, která se rychle rozrůstá o další členy. Někdy je těžké, aby se takto velká rodina sešla celá. V tomto případě se tak ovšem děje hned několikrát do roka. Rodina spolu drží v dobrém i ve zlém a jednotliví členové se snaží být si vzájemnou oporou. Proto pro ni byla čest přijmout další dítě do své rodiny. Pěstoun pochází také z úplné rodiny. Vyrůstal společně se svou sestrou v malém domečku na vesnici. Dodnes mají velmi dobré vztahy a navštěvují se každý týden.

Všechny tři děti vyrůstaly bez větších odchylek. Jeden ze synů trpí dyslexií, ale díky starostlivosti a péči rodičů vystudoval bez problémů, stejně jako další dvě děti. Když byli synové na druhém stupni, rodina mezi sebe přijala ještě synovce, který měl problémy se školní docházkou a vzděláváním. Hrozilo dokonce jeho odebrání z matčiny péče. Pěstouni se jej ujali. Školní a výchovné resty dohnali na takovou úroveň, že se mohl vrátit zpět do péče matky. Tuto pomoc poskytli zcela nezištně. Proto není pochyb o tom, že dítěti se v této rodině dostane té nejlepší možné péče.

O pěstounské péči na přechodnou dobu se rodina dozvěděla z médií. Později tuto profesi začala vykonávat známá pěstounů, u které mohli pozorovat teorii v praxi. Nebáli se jí zeptat na informace, a na základě toho udělat velké rozhodnutí v podobě podání žádosti. Vzhledem k věku dětí bylo rozhodnutí pouze na pěstounech, ale i přesto je zajímavá názor jejich vlastních dětí. Odezva byla pozitivní.

Cesta k profesionálnímu pěstounství

Vzhledem k nutnosti pečlivého prověření žadatelů trvala jejich cesta od podání žádosti až po její schválení více než rok a půl.

Pěstouni předali vyplněnou žádost na okresním úřadě. Na základě žádosti se jim ozvala

sociální pracovnice, která nejprve musela provést šetření v rodině. Popovídala si s pěstouny, prohlédla si jejich bydlení, a na základě toho napsala posudek. Potom jejich spis postoupil na krajský úřad, kam byli pěstouni pozváni na pohovor. Po pohovoru obdrželi vyrozumění, že jsou zařazeni do přípravného kurzu, na který museli čekat půl roku.

Přípravný kurz probíhal po několik prodloužených víkendů, kterých se zúčastnilo sedm dvojic. Pěstouni hodnotí kurz převážně pozitivně, jelikož se tam dozvěděli množství zásadních informací. Co se jim ovšem nelíbilo, bylo vedení kurzu. Na tomto názoru se později shodli i s ostatními účastníky kurzů, se kterými se mimochodem stýkají každé dva měsíce a předávají si své zkušenosti a poznatky.

Pěstouni se na kurzu dozvěděli svá práva, své povinnosti, získali kontakty na nejrůznější odborníky, na které se mohou v případě potřeby obrátit. Zásadní pro ně byly pak informace, které se týkaly samotné praxe – jak komunikovat s biologickou rodinou, jak by probíhalo předávání dítěte do adoptivní rodiny. Jak se má s dítětem jednat a jak moc je důležité mu vše pravdivě vysvětlit. Součástí kurzu byly také přednášky z oblasti zdravotní péče a pediatrie, právní sféry a také měli možnost si vyslechnout povídání ředitele dětského domova. Jako nejzajímavější hodnotí přednášku pěstounů na přechodnou dobu, kteří tuto profesi vykonávají od jejího počátku v ČR.

Obavy a očekávání

Pěstouni očekávali příchod dočasného člena do jejich rodiny. Budou o něj pečovat a budou mít možnost mu pomoci nejen v momentální situaci, ale zajistit mu dobrý start do života tím, že mu dají tu nejlepší možnou péči.

Obavy z péče jako takové pěstouni neměli. Dnes se ovšem jejich největším strachem stává budoucnost jejich prvního dítěte v pěstounské péči na přechodnou dobu.

Příprava na příchod dítěte

Před příchodem dítěte je třeba mít vyhovující vybavení pro každý věk dítěte. V případě těchto pěstounů se zatím jednalo o děťátko, které si přivezli přímo z porodnice. Bylo

tedy třeba mít připravené lahvičky, hygienické prostředky, vaničku na koupání, místo na spaní, kočárek a oblečení, které se postupně s věkem dítěte dokupuje. Samozřejmostí je pak vhodné místo na spaní.

Pěstounka ohodnocení své práce hodnotí pozitivně, avšak je třeba si uvědomit, že je to práce na 24 hodin denně s velkou mírou zodpovědnosti. Příspěvky na dítě jsou pak využity na jeho potřeby. Nejde jen o to, co všechno dítě potřebuje na začátku pobytu v pěstounské rodině, ale především v průběhu péče. Dítě neustále roste a s věkem vzrůstají i jeho potřeby na jídlo, oblečení, hygienické pomůcky, mycí a prací prostředky, návštěvy u lékaře, a podobně.

PRŮBĚH JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADŮ DĚTÍ V PPPD – PŘÍCHOD DO RODINY, ŽIVOT V NÍ A ODCHOD K NÁSLEDNÉ RODINĚ

Dítě číslo 1 – Amálka

Příchod Amálky do rodiny pěstounů byl rychlý, až nečekaný. Ve čtvrtek ráno se tento pár stal oficiálně pěstouny na přechodnou dobu. V pátek okolo poledne pěstounce zazvonil telefon. Představila se sociální pracovnice, která pěstounům sdělila, že v nedaleké porodnici je holčička, která je vhodná do PPPD. Pracovnice se zeptala, zda pěstounům nevadí, že je romského etnika, což pěstounům samozřejmě nevadilo. Pěstouni si ji mohli odvést domů ještě ten den. Holčička ovšem dostala dětskou žloutenku, proto se její příchod do rodiny odložil až na pondělní ráno.

Když pěstouni přijeli do porodnice, sestřička jim holčičku přinesla. Pěstounka ji převlékla do vlastního oblečení, podepsali potřebné dokumenty, a pak mohli všichni vyrazit do společného domova. Pěstounku samozřejmě zajímalo, co se stalo, že holčička zůstala bez péče matky. Maminka byla velice mladá a Amálka byla již její čtvrté dítě. O předchozí děti pečovali prarodiče matky a péče o další dítě by byla nad jejich síly, jelikož nejmladšímu z dětí bylo teprve 11 měsíců.

Po příjezdu do domu pěstounů dostala Amálka napapat, čistou plenu a vzhledem ke krásnému slunnému dni mohla pokojně spinkat venku v kočárku. Budila se přesně po 3 hodinách na jídlo. Pěstouni využívali každé chvíle, kdy byla Amálka vzhůru k chování, mazlení a něžným slovům. *Večer přijel syn z práce a první co bylo, musel si jít umýt ruce*

a hned si jí pochovat. V pátek přijely moje dvě starší děti. Dcera se hned šla umýt a převléct a hned si jí musela nakrmit sama, prostě to chtěla zkusit. Takže hned „Já si ji nakrmím.“ Přijetí bylo veliký.

Opravdu můj pocit byl... Bylo to naše první dítě přijaté do pěstounské péče. Moc jsme se na ni těšili. Strašně jsem ji hýčkala, chovala. Ale takové to láskyplné přijetí, to přivnutí u mě nastalo až večer. Ne, když jsem ji z té nemocnice přivezla, i když měla naše věci. Až když jsem si ji vykoukala, namazala, oblékla hezky. Už byla taková vyvoněná, né jako z té nemocnice, prostě voněla po našem. A tam jsem ji teprve opravdu přijala. Neměla jsem k ní žádný odstup, když jsem ji přivezla. To vůbec ne. Bylo to děťátko, prostě potřebuje lásku. Ale takový to navázání proběhlo až po tom vykoupaní.

Vývoj Amálky probíhal a probíhá bez odchylek od normy. Pěstouni ji hodnotí jako šikovnou holčičku, která se ráda mazlí a má velmi společenskou povahu.

Dnes je Amálce devět měsíců a pěstouni začínají mít obavy o Amálčinu budoucnost. Je pro ně stresující, že nevědí, jak se případ Amálky vyvíjí.

Zatím rodina zažila pouze dvě návštěvy sociálních pracovníků. První návštěva proběhla krátce po Amálčině narození. Sociální pracovnice se u pěstounů posadily a v příjemném duchu si společně popovídali. Druhá návštěva v pěstounech vyvolala opačné dojmy. Sociální pracovnice se zdržely pouze na pět minut, u pěstounů se ani neposadily, pouze jim ve spěchu sdělily, že Amálka bude právně volná a pěstouni se budou hledat i v rámci mezinárodní pěstounské péče. *Druhá návštěva na mě působila tak, že na to dítě pohlížejí jako na odpad. Nebo já nevím, jak to říct. Tak jsem to cítila. Ne doslova, ale přišlo mi, že tady už nešlo ani o to dítě. Při druhé návštěvě nám bylo jen sděleno, že postupuje do mezinárodní adopce. Vyznělo to, že jen čekali na těch půl roku až uplyne, a předají ji dál.*

Druhá návštěva sociálních pracovníků proběhla před čtyřmi měsíci. Pěstouni nemají zatím žádné zprávy o tom, jak to s případem Amálky vypadá a stupňuje se v nich nedůvěra vůči sociálnímu systému. Sami připouštějí, že v České republice je vůči menšinovým etnikům spousta předsudků. *...ale z mého pohledu bych byla strašně ráda, kdyby se sehnala rodina, která by ji přijala do pěstounské péče. Vlastně když teď vyrůstala rok v rodině, aby vlastně pokračovala dál v rodině. Protože myslím si, že kdyby*

skončila v nějakém ústavu, kde se za ní zavřou dveře, tak už jí nikdo nepomůže...fuj... je to hrozný, jestli by se to mělo stát. Myslím si, že by mohli dělat víc. Oni ji vlastně nechali osudu. Myslím si, že když už ji dají do pěstounské péče, tak by ji měli nechat v rodině a neměla by z ní být vytrhnuta a vracet se do ústavu.

Hodnocení pěstounské péče z pohledu pěstounů

Pěstounka vnímá pěstounskou péči na přechodnou dobu jako přínosnou pro dítě. Dítěti se dostane v rodině potřebné péče a lásky. *No myslím si, že když se maminka nemohla postarat, tak že je to velice dobře, že se dostala do PPPD. Pro ty děti je to určitě velkým přínosem v tom startu.* Ovšem vzhledem ke své zkušenosti a obavám ztrácí důvěru v sociální systém a bojí se o budoucnost dítěte, o které od narození pečuje. *Myslím si, že když už ji dají do pěstounské péče, tak by ji měli nechat v rodině a neměla by být z ní vytrhnuta a vracet se do ústavu.* Smutné na této zkušenosti je fakt, že kdyby fungovala komunikace v PPPD lépe a pěstouni by byli informováni o vývoji případu, předešlo by se jistě negativním názorům. Mimo záznam rozhovoru pěstounka řekla, že by ji stačila jedna věta, aby víru v systém neztrácela: *Snažíme se, hledáme, ale bohužel zatím nenacházíme vhodné rodiče. Nebojte se, budeme hledat dál.*

Spolupráci s doprovodnou organizací si pěstounská rodina velmi chválí. Každé dva týdny jim volá a osobně je navštěvuje každé dva měsíce. Společně si popovídají o pěstounské péči a také o případu malé Amálky. Pracovnice se, dle slov pěstounky, snaží získávat informace z OSPODu a informovat pěstouny.

Jak již bylo zmíněno, OSPOD navštívil rodinu pouze dvakrát. Mezitím po pěstounech nevyžadoval žádné informace, avšak pěstouni sami docházejí na OSPOD a informace ohledně Amálky podávají i bez výzvy (zdravotní stav a podobně).

Když jsme s pěstounkou hovořili o maximální délce jeden rok, sdělila, že si myslí, že rok je velmi dlouhá doba, ale stále je ještě přijatelná vzhledem ke zvykání si na nové lidi a nové prostředí. *Ale i pro ty vazby by to bylo dobrý dřív, hlavně když je to dítě z porodnice. Myslím si, že by mělo být víc těch pěstounských rodin.*

Nedostatky a výhrady pěstounů vůči systému PPPD

Pěstouni dnes vnímají jako nedostatky v komunikaci s OSPOD a svou vlastní neinformovanost. Pěstounka chápe, že někdy je nalézt vhodnou rodinu těžké, ale pokud jde primárně o zájem dítěte, měly by být umisťovány pružněji. Na vše jsou zbytečně dlouhé čekací lhůty. *Pokud sociální pracovníce se rozhodnou, že dají dítě do PPPD, tak by se také měly postarat o to, aby to dítě už nikdy, nikdy se nedostalo do toho ústavu. Mě to strašně drásá. Nejenom u Amálky, ale u všech dětí, které tam vrátí zpátky. Proč to teda dělaj? Každá pracovníce, která dítě do PPPD dá, by se měla o to dítě také postarat, aby to dítě mělo model té rodiny dál.*

Celkovou práci sociálních pracovníků pěstounka nehodnotí zcela negativně. Avšak vzhledem k tomu, že je to její první zkušenost, pozitivně také hodnotit nemůže. Ovšem případ Amálky ještě není zcela u konce a celý problém může být pouze v komunikaci.

7 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Jak jsou pěstouni připravováni na profesi pěstounů na přechodnou dobu a jak se oni sami na tuto roli připravují?

Pěstounská péče na přechodnou dobu je bezesporu velmi náročné povolání, a to především po psychické stránce. Proto se musí brát velký zřetel na výběr zájemců, kteří mají zájem stát se pěstouny. Postup výběru vhodných pěstounů nalezneme v případových studiích. Obě rodiny prošly řadou psychotestů a přípravným kurzem s časovou dotací 72 hodin. Díky psychologickým pohovorům a psychologickým testům jsou z žadatelů vybrány jen silné osobnosti, které ustojí emočně náročné povolání. Přípravné kurzy pěstouny připraví po stránce informační. Ovšem rozhodnutí udělat první krok a žádost podat, se odehrává v pěstounech samotných. Rodina 1 se k tomu kroku rozhodla celkem rychle. Pěstoun s informací o této formě pěstounské péče přišel za pěstounkou. Vysvětlil jí základní informace a po rozhovorech s nezletilými dětmi se rozhodli, že se stanou pěstouny a žádost si podají. Rodina 2 byla opatrnější. Nejprve sledovala průběh pěstounské péče v praxi u svých známých. Toto pozorování trvalo tři čtvrtě roku, než si byli pěstouni jisti, že to zvládnou a ustojí celý proces péče o dítě, včetně jeho předání biologické či adoptivní rodině.

2. Jak probíhalo citové připoutání mezi dětmi a pěstouny?

Každý případ v pěstounské péči na přechodnou dobu je unikátní. Každý obsahuje jiná specifika, klíčové situace a okolnosti. Pro tři ze čtyř dětí si přechodní pěstouni jeli přímo do porodnice. Tyto děti mají jedno společné. Citová návaznost a přijetí malinkého miminka je pro pěstouny jednodušší než přijetí staršího dítěte. To už sice více vnímá, a i ono samo musí pěstouny přijmout a dovolit jim být přijímáno.

Rodina Novákových si přivezla z porodnice dvě první děti. U Aničky bylo společné seznamování pozvolné. Avšak již druhý den si, dle slov pěstounů, dítě zamilovali a jejich role mohla být zcela naplňována. Když přišel do rodiny Honzík, pěstouni byli opět v rozpacích. Ale spíše z toho důvodu, zda dokážou toto dítě milovat a dát mu tolik lásky

a péče, kolik dali Aničce. Druhý den začal neklid opadávat a pěstounka Honzíka přijala a s láskou o něj začala pečovat. Během dnů dítě plně přijal i zbytek rodiny. U Albrechtů se jednalo pouze o jedno dítě. Pěstounka sama říká, že ač miminko celý den chovali a mazlili se s ním, láskyplné přijetí u ní proběhlo až po tom, co dítě večer vykoukala a převlékla do čistého oblečení.

Z výzkumného souboru měla starší dítě pouze rodina Novákových. Ríša byl matce odebrán z hodiny na hodinu. Z počátku jen seděl a hrál si sám. Po dvou dnech začal kontakt s pěstouny sám vyhledávat. Pěstounce však připoutání trvalo celé tři týdny, než zjistila, co vše může od chlapce očekávat.

3. Jak probíhá péče o dítě v rodině pěstounů?

Po vzájemném seznámení probíhá péče o dítě, výchova a primární vzdělávání dítěte. Pěstounská péče se dle samotných pěstounů nijak výrazně neliší od péče o vlastní biologické děti. Zajišťují se běžné věci ohledně dítěte, jako jsou lékařské prohlídky, povinná očkování, ale také specifické věci pro pěstounskou péči, jako je například soudní rozhodnutí o svěřením dítěte do péče, které se často u takto malých dětí vydává pouze na 1 měsíc a vždy se musí obnovovat. Je ovšem zapotřebí, aby při péči o děti v pěstounské péči nebylo zapomínáno na děti biologické.

4. Jakým způsobem ovlivňuje výkon pěstounské péče na přechodnou dobu vztahy a život v rodině?

Rodinu Novákových tvoří rodiče a dva synové ve věku 13 a 18 let. Starší ze synů bydlí přes týden na internátu a domů dojíždí pouze na 1 den v týdnu. Přesto však jedny z jeho prvních kroků míří právě k malému dítěti, které mají jeho rodiče v pěstounské péči. Vůbec nezáleží na tom, zda se jednalo o Aničku, Honzíka nebo Ríšu. Mladší ze synů se ochotně o děti v péči stará a věnuje se jim. Právě společně trávený čas vede k silnější citové vazbě na jednotlivé děti. Mladší ze synů se aktivně zajímá o osud jim svěřených dětí. Chce poznat nové rodiče jeho přechodných sourozenců, prohlédnout si životní podmínky a mít jistotu, že dítěti nebude v nové rodině nic chybět. Zde je vidět

psychická vyrovnanost chlapce s profesí jako rodičů. Právě díky přístupu synů může rodina fungovat s novými dětmi téměř beze změny. Je zřejmé, že rodiče dětem vše vysvětlili. V opozici proti tomu stojí případ Honzíka (Rodina 1, Dítě 2), kterého si přebírala do péče zpět jeho biologická matka. Honzíkovu sourozenci neposkytla pravdivé a vysvětlující informace o situaci ohledně Honzíka, a on jej bral jako vetřelce, který mu bere jeho maminku.

Rodina Albrechtů má tři již dospělé děti, z nichž jeden ze synů stále žije ve společné domácnosti s pěstouny. Rodina je velmi soudržná, ale zdá se, že příchod miminka do rodiny je stmelil ještě víc. Když se o víkendu sejde celá rodina, střídavě, a především automaticky, se o miminko starají. I širší rodina jeví zájem o dítě. Každý má zájem vidět, jak miminko roste. Tudíž se zvýšil i počet návštěv v rodině.

5. Jak probíhalo předávání jednotlivých dětí?

Příběh Aničky se z hlediska rychlosti komunikace může jevit jako příkladný. Velkou úlohu v tomto případě hrála sociální pracovnice. Její zájem, pečlivost a komunikační schopnosti urychlil celý proces předávání dítěte zpět do biologické rodiny. Pro pěstounskou rodinu to byla první zkušenost s předáváním dítěte, což bylo emočně náročné. Když pěstouni po týdnu rodinu navštívili, viděli smějící se dítě, kterému nic nechybí. Ulevilo se jim. Zde je vidět, jak je návštěva rodiny po předání dítěte důležitá a žádoucí. Celý proces předávání trval jeden a půl měsíce.

Oproti Aniččinu případu postavíme ten Honzíkův. Obsahoval několik překvapivých zvratů. Ve třech měsících matka zažádala o navrácení chlapce zpět do své péče. Stejně tak tomu bylo i u Aničky. Proběhlo několik společných setkání. Po dvou měsících od prvního setkání však matka přestala se všemi komunikovat. Opět se Honzíka vzdala. Když bylo Honzíkovi devět měsíců, začal navazovat kontakt s adoptivními rodiči. Den před vydáním oficiálního soudního potvrzení o adopci podala matka žádost o navrácení dítěte zpět do své péče. Zákonná lhůta pro odvolání již vypršela, ale dítě i přesto bylo svěřeno do péče biologické matce. S adoptivními rodiči byl zpretrhán veškerý kontakt ze dne na den. Pěstouni neměli v biologickou matku důvěru a jejich setkání byla velmi náročná, především vzhledem k atmosféře při návštěvách (viz případová studie). Stejně jako při předávání Aničky, ani v tomto případě se situace neobešla bez slz a smutku. I poslední návštěva proběhla v Honzíkově případě týden po předání. Ovšem oproti čtyřměsíční Aničce už roční Honzík tak rychle nezapomínal. Bylo vidět, že k zapomnění

je ještě dlouhá cesta. Matka pěstouny přijela soukromě navštívit u nich doma ještě po dvou měsících. To už bylo vidět, že se od nich Honzík odpoutal. Sice pěstouny a jejich prostředí poznával, ale citová vazba už nebyla přítomna.

6. Jak náročný je výkon pěstounské péče pro rodiny?

V první řadě je třeba si uvědomit, že pěstounská péče není jako běžné zaměstnání s osmihodinovou pracovní dobou. Je to zodpovědnost a péče o dítě celých 24 hodin denně. Pěstouni mají o děti velký strach. Všemi možnými silami se proto snaží zajistit si nejrůznější bezpečnostní prvky – kvalitní autosedačky, kočárky, monitor dechu, kryty na ostré rohy a podobně.

Rodina Novákových má své biologické děti stále školou povinné a skloubit všechny potřebné činnosti a povinnosti vůči dětem může být někdy velmi náročné. Důležité je svým biologickým dětem dávat spoustu lásky a dostatečně se jim věnovat, aby se necítili ostrčené na úkor dětí pěstounských. Děti z rodiny Novákových mají občas pocit, že pěstounské děti mají větší volnost, než měly ony. Pěstounka však toto tvrzení popírá.

Rodina Albrechtů má výhodu oproti předešlé rodině v tom, že biologické děti jsou již dospělé a s péčí o děti pěstounské ochotně pomáhají. I přesto je péče o tak malinké dítě náročná. Je třeba si uvědomit, že pěstouni už mají své děti odchované, věnovali jim spoustu sil a životní energie. Proto je například noční vstávání k maminku někdy vyčerpávající, především pak v období růstu zoubků. Celková péče o dítě je však náplní jejich dní, která je baví a těší.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo sledovat a zaznamenávat celý průběh procesu pěstounské péče na přechodnou dobu od převzetí dítěte do pěstounské rodiny po předání dítěte rodině adoptivní, případně rodině biologické. Výzkumné šetření se nejvíce zaměřuje na zmapování procesu předávání dětí do biologické či adoptivní rodiny.

Výzkum probíhal formou polostrukturovaného kvalitativního rozhovoru u dvou pěstounských rodin, které mi odtajnilly i stinné stránky pěstounské péče na přechodnou dobu a nebály se projevit ani emoce. Velký vliv na takto otevřený rozhovor má můj blízký vztah s pěstounskými rodinami. Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí rodin. Na základně zpracování teoretické části a zjištěných informací jsem si pro rodiny připravila tematické okruhy pro rozhovory, které byly v průběhu rozhovorů doplňovány dalšími otázkami dle dané situace.

Při rozhovorech s pěstouny bylo zjištěno spoustu zajímavých informací. Je překvapující, na kolik ještě systém pěstounské péče na přechodnou dobu nefunguje tak, jak bylo plánováno. Otázkou zůstává, zdali je důvodem neinformovanost zúčastněných pracovníků nebo jejich osobní přístup. Práce přináší ucelený pohled na systém pěstounské péče v praxi z pohledu pěstounů, a to s jejich pozitivními a bohužel i mnoha negativními zkušenostmi.

Ukázalo se, že celý proces narušují nejrůznější úskalí v péči o dítě. Jako první bych ráda poukázala na kurzy pro pěstouny, které jsou zahlceny velkým množstvím bezesporu důležitých informací, avšak bez praktických zkušeností jsou tyto informace mnohdy bezpředmětné. Pěstouni nevědí, na co se v průběhu kurzu zaměřit. Sdílím názor pěstouna, že by bylo vhodné si stejný kurz zopakovat po předání prvního dítěte. Samozřejmě s menší časovou dotací.

V průběhu rozhovorů s pěstouny mne velmi zaujalo téma spolupráce a komunikace s OSPOD. Je zřejmé, že sociální pracovník ovlivňuje do jisté míry osudy dětí. Sociální pracovníci jsou součástí celého procesu pěstounské péče a měli by být pro pěstouny oporou. Pěstouni by měli mít v sociální pracovníky důvěru a stejně tak i v doprovázející

organizaci. Bezpochyby je vidět, že propojení jednotlivých článků v pěstounské péči na přechodnou dobu nefunguje tak, jak by mělo. Vázne komunikace a bohužel i klesá elán pěstounů a jejich víra na lepší život dětí.

Výzkumný soubor nám ukazuje, jak pěstounská péče na přechodnou dobu funguje v praxi. Pěstounská péče je dle mého názoru málo flexibilní. Všichni se snaží dodržovat nejrůznější termíny a předpisy, až je zapomínáno na smysl práce – dítě a jeho budoucí život. Vzhledem k plánu zrušit kojenecké ústavy, se nyní dostávají do podvědomí lidí kampaně na dlouhodobou pěstounskou péči. Myslím si, že by se měly zlepšit podmínky pro dlouhodobé pěstouny. Děti, kterým se dostává roční péče v přechodné rodině, by pak nekončily po roce v kojeneckém ústavě jen pro nedostatek pěstounských rodin. Člověk, který se rozhodně pro pěstounskou péči nepřijímá jen péči o dítě. Zároveň přijímá do své rodiny také sociální pracovníci, pracovníci doprovodné organizace, biologické rodiče dětí a podobně. Systém pěstounské péče dlouhodobé i pěstounské péče na přechodnou dobu by měl mít jednodušší podmínky, které zajistí funkčnost této formy náhradní rodinné péče. Nejde přece o hromady papírů, ale o dítě, v jehož nejlepším zájmu by mělo být jednáno.

Cíl práce byl naplněn, ale i přes to se domnívám, že se jedná o tak důležité a široké téma, a bylo by vhodné jej důkladně rozpracovat v dalších publikacích. Příštího výzkumu by se mělo zúčastnit více respondentů, kteří by byli sledováni v delším časovém horizontu. Je to tématika, kterou bych se ráda zabývala i při dalších studiích.

POUŽITÁ LITERATURA

BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, ISBN 08-040-86.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-7169-254-9.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATĚJČEK, Zdeněk; BUBLEOVÁ, Věduna; KOVAŘÍK, Jiří. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

PEŠATOVÁ, Ilona. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-291-3.

PTÁČEK a kol., *Pěstounská péče pro nejmenší děti*, Vyd. 1. Praha, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6.

STAŠOVÁ, L. - SERBOUSKOVÁ, H. 2012. *Mezilidské vztahy v rodině v percepci dětí mladšího školního věku*. Sociální studia. ISSN 1214- 813X.

SVOBODA, Mojmir, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. ISBN 978-80-87455-14-2.

VEČEŘOVÁ, Lenka. *Pěstounská péče na přechodnou dobu – současná úprava a úvahy de lege ferenda: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2009. 72 l., 4 l. příloh. Vedoucí diplomové práce: Zdeňka Králíčková

INTERNETOVÉ ZDROJE

Město Lanškroun [online]. [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: http://www.lanskroun.eu/assets/File.ashx?id_org=7892&id_dokumenty=1081

Mpsv [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf

Peníze.cz [online]. Praha: Partners media, s.r.o, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/davky-pestounske-pece/301812-pestounska-pece-2015-kolik-od-statu-dostane-pestoun-kolik-profesionalni-rodic>

Pěstounská péče na přechodnou dobu [online]. Praha: Tým Dobré rodiny, 2017 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <https://www.rpp.cz/inpage/pro-osvojitele/>

Průvodce systémem pro pěstouny [online]. Hradec Králové: esf, 2015 [cit. 2017-01-26]. Dostupné z: <http://ospod.kr-kralovehradecky.cz/cz/pppd/kriteriya-vyberu-pestounu-na-prechodnou-dobu-78882/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu

OSPOD – odbor sociální právní ochrany dětí

SPOD – sociálně právní ochrana dětí

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

1. Obrázek č. 1 Náhradní výchova.....18

SEZNAM PŘÍLOH

Rozhovor s rodinou 1

Rozhovor s rodinou 2

PŘÍLOHY

Příloha 1: Rozhovor s Rodinou 1

Vysvětlivky:

Pa – pěstounka

Pn - pěstoun

Jak jste se dostali k PP PD?

Manžel o tom slyšel v práci, tak s tím přišel za mnou, vše jsme probrali, zalíbilo se nám to a bylo rozhodnuto.

Jak dlouho trvala cesta od podání žádost do vydání rozhodnutí o PPPD?

V červnu 2013 jsme žádali a v květnu 2014 jsme dostali rozhodnutí, že jsme pěstouny. Od rozhodnutí za 10 dní jsme si jeli pro první dítě.

Jak byste hodnotili přípravný kurz ze stránky věcné, informační a organizační, jak na vás působilo prostředí a podobně.

Na kurzy jsme jezdili čtvrtka do soboty. Byli od 9 a končilo se kolem 8 až půl 9, jak kdy. Kurz byl dobrý, jen se mi moc nelíbili scénky, které jsme museli hrát. Nejprve byla teorie a pak byla praktická část, kde se hráli různé scénky, to bylo ve čtvrtek. V pátek nám tam jezdili z Rozumu a citu, byli tam s námi celý den. Rozum a cit je organizace, která pomáhá pěstounům. S nimi jsme celý den dělali také různé scénky. V sobotu nebo některý jiný den nám tak také jezdila třeba dětská lékařka, která nám říkala o vývoji a vůbec obecně o dětech, o nemoci a výchování a tak podobně – to byla spíše vsuvka do nějakého dne, byla tam vždy tak 2 hodiny. Taky tam byl pán ze sociálky, z OSPODU.

Pn - Kurz byl zajímavý, ale celkově nepřínosný. Za 72 hodin se nelze připravit. Vlastně ani nevíš, na co se máš připravit.

Pa - Když jsme se ptali na něco věcného, tak nikdo nevěděl.

Pn - Myslím si, že po odevzdání prvního dítěte by se ten kurz měl znovu zopakovat.

Pa – Od toho máš ale školení teď, těch 24 hodin.

Pn – To jo, ale to je něco jiného než ten kurz. To už bys tam šla s tím, že víš, s čím vším

se můžeš setkat a i ta teorie by byla zajímavější, než když jdeš, o čem nic nevíš. Pak je takový kurz k ničemu.

Pa – Třeba nám tam říkali, že téměř všechny děti jdou do adoptivních rodin. My máme 3 děti, všechny jsme je vraceli do biologických rodin. Nám říkali, že to chodí tak jedno dítě ze sta, to u nás tedy v žádném případě.

Pn – Jak jsem říkal, kurz by měl něco do sebe, kdyby byl po první dítěti. Takhle jsme vůbec nevěděli, na co se máme ptát.

Pa – Na lidi jsme měli docela taky štěstí, i když nás docela překvapilo, že o to žádali někteří docela starý.

Někde jsem četla, že je PPPD věkově omezená....

Pa – O tom nám nikdo nic neříkal.

Pn – Informace, které jsme dostali na OSPODU byly všechny špatně. Pak jsme jeli na kraj na psychologické testy, tam jsme byli asi 2 hodiny – hodinu jsme dělali testy na počítači a hodinu byl na papír. Takhle jsme se prostrídali. Po testu nám paní na kraji řekla, že PPPD je pro lidi, které mají nejmladší dítě, kterému je 10 let. Našemu synovi bylo 9, ale než se to všechno vyřídilo a prošli jsme kurzy, tak mu bylo 10. Na OSPODU nám tuhle informaci nikdo neřekl, asi to ani nevěděli. To je taková podmínka, takže ti nikdy nesmí přijít starší dítě, než máš ty.

Pn – Byl to vlastně začátek a OSPOD ještě nebyl informovaný co a jak.

Pa – A když jsme se vybírali věkové kategorie, tak jsme si zaškrtny nejmenší děti, ale ve finále nám stejně řekli, že prostě musíme vzít dítě jaké je. Pokud oni budou potřebovat a ty budeš volná, tak prostě dostaneš jakoukoli kategorii a je jedno, co si tam zaškrtněš. Také jsme zaškrťovali, jestli vezmeme handicapované dítě a jakého stupně. Protože bydlíme v patře, tak bychom si vzít dítě na vozíku ani nemohli. I z kraje u nás byli na kontrole a zaškrťovali si, že opravdu bydlíme v patře.

No v těch kurzech jsme nebyli až tak nejhorší, si myslím.

Pn – Byli jsme nejlepší, přečti si pořádně hodnocení.

A co psychologové, co tam na kurzy dohlíželi? Jak na vás působili?

Pn – Působili profesionálně.

Pa – Jedna psycholožka byla dobrá, občas prohodila i něco ze svého osobního života

a druhá paní, co na to dohlížela, ta byla někdy silně nepříjemná, ale naštěstí do toho moc nezasahovala, ta dělala hodnocení. Bylo nás tam 5 dvojic a prošli jsme všichni. Kromě tedy jedné dvojice, ty ale vystoupili sami. Řekli, že si představovali, že to bude jinak. Kurz tedy nedochodili, rozhodli se, že to dělat nebudou.

Co říkala vaše rodina na to, že jste se rozhodli pro tuto profesi?

Pa – Děti už s námi vlastně byli i na kurzu poslední víkend, když jsme končili. Měli jsme jít na závěrečný pohovor. Děti tam byli chvíli o samotě s nějakou paní psycholožkou a my také někde zase jinde. Pak jsme byli všichni dohromady a tam jsme dělali různé věci. Třeba jsme dostali papír a společně jsme malovali například náš barák, kde přesně máme místnosti.

Pn – Tam nás vlastně sledovali, jak se k sobě chováme, jak umíme vyřešit problém, jak spolupracuje, komunikujeme a tak. Taky jsme spolu dělali scénku.

Když jsme všim prošli a jeli jsme se pro výsledky, tak s námi jely i naše děti. Psycholožka si je tam brala zvlášť a my jsme čekali venku na chodbě. Nevím přesně, na co se jich ptala, ale tam vlastně usoudili, že by pro mladšího syna nebylo ideální mít doma dítě v jeho věkové kategorii, takže nám tam doporučili pouze do 6 let.

Pn – Původně nám tam napsali 2-8. Po absolvování kurzu a doporučení z kraje nám tam nakonec napsali 0-4. Pak tam tedy napsali 0-6.

Pa – To je rozhodnutí, které máme ještě na rok, ale tím, jak syn odrůstá, tak pak můžeme samozřejmě i starší. Zrovna nedávno jsem viděla pořad o paní, která nevím z jakého je kraje, ale má pouze miminka, větší děti vůbec nemá. Tady je to prostě že zavolají a jedeš si pro něj.

A jaká byla kluků první reakce?

Pa – Já myslím, že kluci byli v pohodě. Vše jsme jim vysvětlili, že tady ty děti budou, že je budeme hlídat, než půjdou zpátky k mamince nebo jiným rodinám. Vůbec jim to nevadilo. Starší syn už doma příliš nepobývá, tak ten s tím vůbec problém neměl. A mladší si na to zvykl rychle a myslím, že mu to vůbec nevadí. Když teda předáváme, tak samozřejmě chce vědět o těch rodičích – jaký jsou, do jakého jde dítě prostředí, jak to tam u nich vypadá a tak. Vlastně když předáváme to dítě, tak na to poslední předání jede mladší syn s námi. Za jedno aby se s dítětem rozloučil a za druhé, aby sám viděl to

prostředí a ty lidi.

Jaká byla očekávání, čeho jste se báli? Naplnila se vaše očekávání nebo bylo vše jinak?

Pa – No první dítě... To jsem byla nadmíru spokojená. Protože jsme měla miminko, o které jsem se mohla starat, chovat ho a mazlit. Měla jsem radost, že není nikde v ústavu, kde by se o něj nikdo nestaral, protože na to tam fakt čas nemají. Když jsme byli na školení, tak jsme jeden měli návštěvu dětského domova a kojeneckého ústavu a opravdu jsme tam zažili, že jedna paní měla na starosti 10 kočárku na jedné terase, ty děti plakaly a ona nemohla všechny uspokojit. Proto jsem byla ráda, že jsme miminko měli taky a mohla jsem se mu plně věnovat. A čeho jsem se bála? Bojím se takových těch dětí, které mají abstinenční příznaky. Právě první miminko bylo od matky, která byla drogově závislá, ale nebyla závislá hodně. Dala si, jen když se dostala do nějakých potíží.

Když si dítě přivezete domů, co všechno se musí zařídit?

Pn – Rodný list, zdravotní pojišťovna, lékař, úřad práce.

Co je třeba zařídit na úřadu práce?

Pn – Musí se vyřídit příspěvky na dítě a tak, na co máš nárok. Vyřídit si příspěvek na péči o dítě a rodičovský příspěvek. Pak jsou další třeba odborná vyšetření, záleží na tom, co tomu dítěti je, odkud pochází. Dětský lékař pak řekne, co je potřeba – neurologie, nožičky a tak. Záleží na tom, jestli to dítě je v pořádku. Většinou ty děti samozřejmě v pořádku nejsou nebo mají nějaký problém.

Pa – Prvním miminko jsme měli 4,5 měsíce, ale už jsme s ní byli na neurologii, právě protože ta matka byla drogově závislá. Kartačka pojišťovny se vždy dostává stejná jako má matka, tu pojišťovnu. Takže pojišťovna je stejná jako má matka, musí jí mít u nich.

Jak to vlastně chodí, pokud si potřebujete vzít volno v průběhu péče?

Pa – Po předání dítěte je nárok na 14 dní volna. Když máš dítě, tak nemáš nárok. Jako pokud je něco vážného, třeba musíš na nějakou lékařskou prohlídku do nemocnice si jít lehnout, tak jste vlastně dva pěstouni, takže automaticky hlídá on. Kdyby se stalo, že bychom oba dva potřebovali někam odjet, tak v neziskovce nám říkali, že nám ho nějak můžou pohlídat nějaké hodiny dané, ale asi to taky není přes noc. Nevím, nikdy jsme to

nevyužili.

Můžete si tedy naplánovat nějakou dovolenou?

Pa - Pokud je to v České republice, tak to dítě můžeš vzít s sebou. Když bys chtěla někam k moři, tak musíš mít buď souhlas od biologických rodičů, nebo soudu, ale i tak vždycky to musí mít soudní potvrzení, protože oni ti musí vystavit nějaký papíry. Takže i když to biologičtí rodiče povolí, tak to musí ještě schválit soud.

Pn – Musíš si nechat vystavit pas, musíš si nechat přeložit do úředního jazyka usnesení od soudu, že ho máš svěřeného do péče.

Pa – No, a co, to jedni pěstouni vyřizovali, tak říkali, že to vyřizovali asi dva měsíce. Začali někdy před létem, když chtěli jet k moři, a skoro dva měsíce jim trvalo, než vyřídili veškerý papíry. A ono je to docela i drahý, protože přeložení jedné stránky toho usnesení stojí asi 500, vid'?

Pn – Jedna stránka stojí 700.

Pa – Takže to také není vůbec jednoduchý tohle všechno vychodit. Po České republice můžeš no.

Dítě číslo 1 – Anička

Pn – První dítě se jmenovalo Anička. Jeli jsme si pro ni do porodnice. Byly jí 4 dny, vážila 2 kg a měli jsme ji 4 a půl měsíce. Byla moc hodná a krásná. A taky strašně hubená, úplně jsme se báli na ní i sáhnout. Matka se jí zřekla, protože jí přítel zakázal domů přinést další dítě, protože dvě děti už měla. Když se o tom dozvěděla její maminka, babička Aničky, tak si dceru vzala k sobě i s těma dětma. Tím pádem ona po těch třech měsících zažádala o vrácení dítěte nazpět, což je možný. Pak se navázal kontakt... na Aničku jsme si rychle zvykli a hodně k ní přilnuli. I kluci si k ní třeba jen lehli, vzali jí za ruku a dívali se, jak byla krásná. Manžel byl v té době doma s tou pávní, takže jsme si ji užívali všichni.

Kdo provádí ten první kontakt?

Nám ho dělá nezisková organizace. Na první schůzku vždycky chodí s námi a potom chodí dle potřeby, nebo jak my chceme. Na první schůzce byla teda s námi. To jsme se setkávali kousek od našeho bydliště. Vždy to musí být neutrální místo, nikdy by se

neměli brát rodiče domů. Něco jiného je to pak u adoptivních rodičů, protože ty jsou prověřeni. Pokud jde dítě do adoptivní rodiny, tak ta rodina jezdí na návštěvy k nám domů, protože se tady s tím dítětem seznamují a sžívají, ale pokud je to biologická rodina, tak ta neprošla žádným kurzem, nikdo o ní nic neví, takže se doporučuje si biologickou rodinu nikdy do baráku nebrat. Doporučuje se vždycky to neutrální místo, nebo my jedeme tam..

Takže jsme se sešli, a protože byla malá, tak tam to předání trvalo ani ne měsíc. Možná víc, měsíc určitě.

Kolikrát jste se asi tak viděli s matkou, než došlo k předání?

Asi 3x jsme se setkali na neutrálním místě. Pak jsme začali jezdit k nim domů. Tam jsme byli asi 2 hodiny poprvé u nich na návštěvě, aby si ji i děti prohlídly, i když už vlastně jezdily i na ty setkání. Pak následovalo to, že jsme tam Aničku nechali samotnou. To všechno bylo podle rozpisu, který udělala doprovodná organizace. Takže jsme si nic nevymýšleli sami, to jsme měli daný jaký datum a od kolika do kolika hodin. To se dodržovalo, takže jsme ji tam nechali třeba na 3 hodiny. Přes den jsme jeli znovu, nechali jsme jí tam třeba celé odpoledne. Pak jsme jí tam vezli jeden den o víkendu, to tam byla od rána do večera. Pak jsme si ji vezli domů. Další den jsme tam jeli odpoledne, počkali jsme tam, než se Anička vykoupe, aby nás viděla. Oni ji dali spát, ale stále nás viděla, že tam jsme. Když usnula, tak jsme jeli domů a ráno, než se probudí, tak abychom tam zase byli. Přestože spíš někde jindy, ale aby nás viděla a počkali jsme, až se napapá a byli jsme tam celý dopoledne a odjížděli jsme. To bylo vlastně naposledy. Pak se tam jede po týdnu, a to tam jedeme, jestli to dítě už je od nás odpoutaný. Jestli to dítě je tam dobrovolně, jestli už se mu nestýská, nebrečí a jak se má. (24:28)

Dítě číslo 2 – Honzík

Pa – Po Aničce jsme měli pauzu 5 měsíců. Pak jsme dostali Honzíka. Toho jsme si přivezli taky z porodnice. Matka taky podepsala po dvou dnech papíry, že ho tam nechá – že se ho vzdává. Tomu bylo 5 dní, když jsme si ho vyzvedli v porodnici. Byl velký, měl 4 kila. Po 3 měsících matka navázala kontakt, že by ho chtěla zpátky, takže jsme začali dělat návštěvy. Tím, že mu byly 3 měsíce, tak to bylo miminko, takže jsme začali dělat návštěvy na neutrálním místě. Zkraje jsme jezdili na půlcesty. Maminka si ho musela

prohlédnout, jestli ho doma netýráme, jestli nemá modřiny a jestli je v pořádku. No a scházeli jsme se jednou týdně na dvě hodiny. To trvalo asi 6x nebo 7x. Jo, jednou na neutrálním místě, potom v naší doprovodné organizaci, kde s námi byly psychologičky a pak jsme se ještě asi 6x viděli na 2 hodiny, každé pondělí. A po dvou měsících návštěv matka přestala komunikovat, poslala nám veškerý věci, i na zimu, co mu nakoupila. A to bez jakéhokoli vysvětlení, jenom že nám to posílá. Byly to zimní věci a to byl červen. Tím, že říkala, že si ho vezme, tak mu nakoupila i věci na zimu a najednou to všechno poslala v krabici bez jakéhokoli vysvětlení. Takže se ho opět vzdala, podepsala papíry, že se ho opět vzdává, a že si ho nevezme. Takže se Honzíkovi začala hledat.... Tam je nějaká doba, kdy ten soud musí tu matku stále obesílat, jestli si to nechce rozmyslet. V půl roce si to matka nerozmyslela, že ho nechce, tak se hledali adoptivní rodiče. To trvalo skoro 3 měsíce, než se vybrali. Takže v 9 měsících sem začali jezdit adoptivní rodiče. Honzík si na ně navykl. Jezdili k nám jednou týdně, pak už se to stupňovalo, pak jezdili 2x týdně. Jezdili sem třeba i večer na koupání, aby viděli, když ho dáváme spinkat, protože už se to chýlilo k tomu, že by ho mohli dostat do péče, tak aby to dítě bylo víc navázaný na ně. Matka se vlastně neozvala, takže jim už šla lhůta. Honzíkovi byl rok, my ho víc než rok mít nesmíme, teda za měsíc mu měl být rok. Jim už uběhla tříměsíční lhůta, kterou oni mají od soudu, než bude svěřen do jejich péče, pokud se matka neozve. Protože i v tomto případě, když už jsou vybraní adoptivní rodiče, tak pokud v té době matka zažádá, tak automaticky se dítě vrací k biologický rodině a ta adoptivní ztrácí nárok. Matka se do 3 měsíců neozvala, takže jsme jeli i k nim, aby si Honzík začal zvykat na jejich prostředí. I přes to, že tříměsíční lhůta uběhla, ta matka se nepřihlásila, ale ještě než to ten soud odklepl, než se to dostalo k soudu, aby bylo už definitivně soudně rozhodnuto, že Honzík je u adoptivních rodičů, tak matka se mezitím ozvala. Zrovna druhý den měl proběhnout soud, tak matka poslední den podala žádost, a tak i přes to se Honzík vracel do biologický rodiny. Takže adoptivním rodičům z OSPODu zavolali a řekli, ode dneška nesmíte Honzíka vídat, protože se vrací do biologický rodiny. A tím to pro ne skončilo. Nic jim nevysvětlovali, takže pro ně to bylo docela dost krutý si myslím.

Pn – Vždyť oni už to dítě měli přiklepnutý. Prostě najednou z ničeho nic, ze dne na den ho vrátí matce. Ona si vzpomněla po delší době, po lhůtě si vzpomněla. Všechno to přišlo pozdě, po zákonné lhůtě, po nedodržení ničeho. Ze dne na den jim zakázali vídat

dítě, které už na ně bylo navyklý, během 14 dnů už mělo být jejich. I pro to dítě. Už si ho měli brát samostatně a v tom jim volali a zakázali jim další styk. Nesměli dostat ani žádný informace od nás.

Pa – Ona se ho vlastně vzala ve 3 měsících a začala něco řešit až v roce? Že ho dali k adopci? No Honzík se teda vracel do biologický rodiny, ale vzhledem k tomu, že už jsme ho měli už rok, museli by nám ho tedy odebrat a jít někam jinam, tak OSPOD žádal o prodloužení, ale dali nám to pouze na měsíc. Takže Honzík si musel navyknout na biologickou matku, na kterou od těch 3 měsíců, kdy nevnímal jako miminko, nebyl zvyklý. S tím, že matka už měla další tři děti, a po Honzíkovi se narodilo ještě další dítě. Takže tam byl plný barák dětí, který neznal. Ten měsíc jsme intenzivně jezdili. První návštěva byla zase za doprovodu paní z doprovodný organizace. Pak už jsme jezdili sami. Nejdřív jsme tam Honzíka nechávali zase na 2 hodiny, a ty návštěvy jsme tam bylo s ním. Pak měl narozeniny vlastně rok, tak jsme ho tam nechávali na odpoledne. Vždycky se k tomu musí napsat protokol, že teda dítě necháváme v matčině péči, musí to být sepsaný na papíře, že mu s sebou dáváme třeba jídlo, nějaký věci navíc, že ho předáváme v pořádku a takový. Když jsme si ho vyzvedávali, tak opět jsme museli napsat, že si ho přebíráme, že je v pořádku a takový. Nevšimli jsme si třeba, že Honzík měl na tváři červený flek... teda toho jsme si všimli, ale ona říkala, že se teď o něco ťuknul, no tak jsme to nezapsali. Pak z toho Honzík měl takovou ukrutnou modřinu na tváři. Shodou okolností jsme jeli na kontrolu s pupeční kýlou k lékaři. Tak to vypadalo, že nás pomalu chce udat, že je kluk pomlácený v obličeji, že tam má obrovské modřiny. Říkali jsme, že upadl u matky, ale v těch papírech jsme to neměli, takže ponaučení pro nás pro příště, že pokud by se něco takového stalo, tak tam musíme napsat úplně všechno, protože teď by to bylo jakoby na nás. Klukovi je rok, učí se chodit, tak je jasný, že furt někde padá. Vůbec nás nenapadlo, že to může mít takové následky, kdyby ten doktor někoho zavolal, tak my jsme v těch papírech měli podepsáno, že jsme si ho přebírali v naprostým pořádku. To je přesně ono, že se ponaučíme, až když to přijde. Do té doby nás to třeba ani nenapadne. Po měsíci, co jsme ho tam intenzivně vozili, jsme ho předali. Po týdnu jsme za ním přijeli na návštěvu, stále k nám lnul.

Jak myslíte, že to působilo na jeho psychiku? Jak si zvykal, jestli vás hned poznával...

Pa – vzhledem k tomu, že Honzíkova maminka byla... no jak to mám říct... byla lhářka. Lže, i když nemusí prostě. Lže na sociálce, lže svým dětem, prostě lhala, aniž by musela. Jak jsme tam začali jezdit a ten její starší syn, tomu bylo 8 let, ten byl na mě strašně zlej. Ona bydlela předtím u exmanžela, ty děti měla taky s exmanželem. Tvrdila, že jí psychicky i fyzicky týrá, tu matka. Ona mu vůbec neřekla, že je těhotná, nebo že má s ním další dvě děti. Aby dostala Honzíka zpátky, tak si musela najít bydlení pro sebe a pro děti. No a ten starší syn byl na mě hrozně zlej, i mi jako začal nadávat, kopal do mě. Pak vlastně z něj vypadlo, že on nemůže mít počítač, protože jeho máma si od nás musí koupit toho Honzíka. Ona mu to prostě neřekla. Ještě paní ze sociálky, co tam s náma byla, a paní z doprovodné organizace se jí ptali, jestli to ty děti vědí, jak to vlastně s náma je. Jestli jim to vysvětlila a nepotřebuje pomoci, že by jim to vysvětlili. Ona říkala, že ne, že je všechno v pořádku, že oni všechno vědí a takový. Pak to začalo z toho kluka vypadávat. Začal mi tam nadávat, že oni nemají počítač a nemají tohle, protože si od nás musí koupit toho Honzíka, a že my jsme bohatý, protože ty děti prodáváme. No a bylo to hrozný, ten kluk to myslel naprosto vážně. Nadával mi, že jsem zrůda, že prodávám děti. Pak že jsme bohatý, protože máme dvě auta, poprvé jsme jeli s manželovým autem a pak se mi rozbilo, takže jsme museli jet mým autem. Tak začal, že máme dvě auta. Tak jsme mu vysvětlovali, že máme taky biologickýho syna, našeho syna, a že ten se jmenuje XXX, a že je o trochu starší než on, že také hraje takové hry jako on. Snažili jsme se všemožně navázat kontakt, tu komunikaci, aby to bylo jednodušší pro něj, protože pořád jsme byli cizí lidé, kteří jim lezou do bytu, a ještě jim tam vozej nějaký dítě s sebou. Pak se ptal, jestli prodáme i toho Tomáše, tak jsem mu vysvětlovala, že ne. Když jsem říkala Honzíkovi: „Běž podej to mamince.“, tak se ten starší kluk na mě podíval a říkal: „Ale to není jeho máma, to je moje máma.“ A já jsme mu musela vysvětlit, že je to i Honzíkova máma, že my jsme ho zatím jenom hlídali, než si sehnali nový byt. Myslím si, že to téměř vůbec nechápal, proto byl asi ke mně takový agresivní. Naopak manžela úplně miloval. Bylo vidět, že mu tam ten táta asi chybí. Pořád se k němu lísal, měl tendenci chytat ho kolem krku a kolem mě prošel a kopl mě do holení kosti. Cokoli jsem měla na sobě, všechno bylo hnusný, manžel měl zase všechno úžasný. Pro mě to teda nebyl žádný med tam jezdit. Toho Honzíka tam držel hlavně ten malý sourozenec Péťa, protože to bylo miminko. Péťa byl o 10 měsíců mladší než Honzík. Takže my kdykoli jsme tam přijeli, on se hned vrhnul na to miminko, který

tam prostě hladil, a protože byl v takovém košíku, tak ho i houpal.

Když jsme tam teda přijeli po tom týdnu, tak Honzík spal zrovna. Maminka nás poprosila, abychom tam s nimi počkali, než pojedou na otočku pro starší dceru do školy. Takže jsme byli doma s Pétou, Honzíkem a starším synem sami. Když pak maminka přijela, tak ho vzbudila. No a ten když nás uviděl, tak to prostě bylo úplně, úplně.... no prostě bylo vidět, že ještě to není až tak dobrý. Ale ona nám tvrdila, jak strašně hodnej a to všechno. Ale ten osmiletý syn začal s tím, jak je to strašný, že ten Honzík jenom řve, celý večer, celou noc jenom prořve. Ale to taky může být tím, že ona si najížděla na jiný denní rytmus, podle svého. Tam mi to tedy přišlo dost hrozný. Pak přijela k nám na návštěvu asi po dvou měsících a tam už bylo vidět, že ten Honzík je na ní navázaný, že šel třeba k našemu synovi do pokoje a hned na ni volal a ujišťoval se, že tam je. Tak jsme mu říkali, že je v kuchyni a že tam pije to kafe, tak on že jo. Chvilku si hrát a pak zase volal na mámu. Bylo vidět, že za ty dva měsíce už tam zapadl.

Takže si myslíte, že kdybyste se stýkali déle, třeba ty dva měsíce, že by to pak bylo lepší?

Pa – Asi jo. Nás tady ale tlačil čas, ten měsíc no. To bylo daný. Ten kluk, co u nás byl 13 měsíců, si pak během měsíce musel navyknout úplně na všechno nový. Tam nemá toho tatínka, kdežto tady ho měl, jsou tam jiní sourozenci, jiný styl bydlení. Úplně všechno jinak.

Dítě číslo 3 – Ríša

Pa – Po Honzíkovi jsme měli měsíc volna, protože jsme ho měli víc než rok. Takže ne pauzy, ale měsíc naše volna. Jinak po předání je nárok na 14 dní volna. Ríšu jsme ale dostali až po 3 měsících. Tomu bylo 13 měsíců. Ríša byl odebraný z rodiny, s kterým matka souhlasila.

To bylo na návrh sociálky?

Pa – Asi jo.

Pn – To bylo, že buď půjde do kojeňáku, nebo pěstounský péče, tak se rozhodla pro pěstounskou péči.

Pa – Přesto, že nám říkali, že my jako pěstouni bychom si nikdy neměli jezdit pro dítě k nim domů, že to se prostě nedělá. Nejdřív by si ho měl převzít nějaký ten OSPOD, a nám by ho měli předat až oni. Tak bohužel my jsme teda jeli k nim domů, kde byl ten OSPOD a vykonavatel od soudu, kde jsme podepsali papíry, že teda si dítě přebíráme. To trvalo asi půl hodiny. No to ani ne, tak 20 minut. Dítě nám matka dala do auta, zapla, zavřeli jsme dveře, ta paní od soudu nám řekla, jedte, nebudeme to protahovat.

To je zajímavé, že bych se předává dítě z pěstounské péče do adoptivní rodiny, tak je tam nějaká doba než si to dítě zvykne, je tam nějaký proces a tady se dítě vezme z rodiny a hned jde bez jakéhokoli zvykání.....

Pa – Taky když jsme si Ríšu přivezli domů, tak tady dva dny seděl, vůbec se nehýbal, prostě seděl. Hrál si s jednou věcí. On teda asi moc hraček neměl. Matka mi dala všechno, co měla. Tak asi 6 kusů oblečení, 6 kusů hraček, kdo ví jestli. Kartičku k lékaři, kartičku od pojišťovny samozřejmě neměl. Tvrdila, že ji má, tak mi dala její starou propadlou. Takže tam to zase bylo, že jsme neměli jeho rodný list, takže to všechno zařizovat, ještě zanedbaná lékařská péče. Takže dva dny tady seděl úplně apatický, o nic neměl zájem. Matka teda napsala soupis – v kolik ráno vstává, co jí, kdy jde ven, kdy jde opět spát odpoledne. No, takže ráno, v poledne a večer, pořád jedl jenom kaši do vody. V roce. Teda přes rok mu bylo. Ale je pravda, že byl asi naučený, že ta matka s ním celý den seděla a hrála si s ním, protože takhle byl hodný, ale ten uměl jen trochu chodit, ale opravdu jen trochu. Spíš jen po rovině, v trávě pořád jen ležel, to vůbec neuměl. No ale myslím si, že si navykl.

A jak dlouho trvalo, než jste si na sebe zvykli?

Pa – Já si myslím, že než jsme si sedli, tak asi ty 3 neděle než jsem vychytala, kde mi co udělá, kam mi vleze, co od něj můžu čekat... Tak ty tři neděle to určitě trvá.

Takže Ríša půjde zpátky k mamince?

Pa – Ten půjde zpátky k mamince. Tam probíhají návštěvy každý měsíc – jednou za měsíc.

Jaká část toho celého procesu je nejtěžší?

Pa – Určitě to předávání.

V diskuzích na internetu jsem četla, že pěstouni vydělávají hrozný peníze, tak se chci zeptat právě pěstounů, co si o tom myslíte? Zbohatnete?

Pa – Já si myslím, že určitě ne. Hlavně se to odvíjí od věku dítěte ty peníze.

Pn – Pěstounovi jde plat – 20 000,- hrubého, pak peníze na potřeby dítěte – to je podle věku dítěte, a pak je rodičovský příspěvek.

Pa – Takže to, co jde tomu dítěti, to se většinou do toho dítěte všechno dá, proto ať jsou to plíny, Nutrillon, když byl kluk starší, tak už to byla krabice na 5 dní za 350,-, nějaký přesnídávky. No, a když je nemocný, tak mu kupuješ něco, pak když mu rostou zoubčky, oblečení.

Pn – Pak i benzín. To jsou návštěvy lékaře, návštěvy rodičů,...

Pa – A to už ti pomalu jde z těch dalších příspěvků, co máš, to ti nestačí ten rodičák, pak už pomalu saháš na tvoje peníze, když jezdíš. My třeba teď jezdíme k lékaři do trvalého pobytu Ríši, protože měl zanedbané očkování a tady mi ho doktoři nevzali, protože matka s ním u doktora vůbec nebyla, takže on neměl do toho roka žádné očkování. Takže se platí ta cesta (120 km tam a 120 km zpět).

Pn – Tam jezdíme i na návštěvy k rodičům. To je 1 000,- cesta.

Pa – Takhle to bylo i u té Aničky. Tam také když jsme potom jezdili na předávání, i když to bylo jen 60 km. Ale u ní tím, že matka byla i drogově závislá, tak jsme jezdili i po různých těch vyšetření, takže furt se někde jezdí. Takže ty peníze navíc se prostě projedí. Ono se to nezdá, ale ty peníze se opravdu do toho dítěte strčí. Já jsem třeba kupovala bodička na Honzíka, teď je nosí Ríša a já je budu moct vyhodit, protože jsou zničený. Všechno to odchází.

Pn – Taky musí mít vybavení. Je potřeba mít kvalitní kočárek, protože ho nekupuješ jen na jedno dítě, pak monitor dechu, sterilizátor...

Pa - ...postýlka, přenosná postýlka. Já jsem měla dvě miminka, takže tady mám věci na miminka, ale teď mi třeba přišlo starší dítě. Takže jsem kupovala zimní boty, bačkorky, z kterých vyrůstá. Takže se furt, furt něco kupuje a ty peníze se musí investovat.

Pn – Musíš kupovat kvalitní věci, protože to nemáš jen na jedno dítě.

Co bylo na každém případě pozitivní a naopak negativní?

Pa – Asi když vidím, že prospívají, že jim je dobře, že jsou v pořádku, že nemusí být nikde v žádném ústavu. A negativní, no vždycky mě děsí to předání, jak si tam to dítě

navykne, protože vždycky mám tu tendenci si myslet, že to dítě jde do horšího.

Co byste na celém tom procesu změnili, co ještě není úplně vychytané?

Pn – Co není vychytané? Spolupráce těch úřadu, OSPODy nepracují tak, jak by měly. Soudy nepracují tak, jak by měly. Není vidět u těch úřadů, že by to dítě pro ně bylo na prvním místě. Oni ho berou jako kus.

Pa – Oni ho někam udají, o něj je postaráno, oni si udělají takovou tu fajfku. Ale i ty úřednice na těch OSPODech, než aby když odeberou dítě nebo zůstane dítě v porodnici, tak oni než aby našli nějakého pěstouna a dali to dítě do pěstounské péče, tak oni ho strčí do toho ústavu a mají odškrtnutou kolonku. Oni tady s tím také mají práci, ale rozhodně ne takovou.

Jak tedy hodnotíte práci sociálních pracovníků?

Pn – Podprůměrně.

Pa – Jakože jednou za 2 měsíce zavolají, že se zeptají, to je tak všechno. Myslím si, že na Honzíka, za těch 13 měsíců, tady nebyli ani jednou. A na Říšu za půl roku také ani jednou. Takže když něco, tak to vyřizují z neziskovky – doprovázející organizace.

Pn – S doprovázející organizací je spolupráce výborná.

Já na toto rovnou naváži – jak hodnotíte komunikaci v PPPD (vy a sociálka – to už jsme si řekli, že negativně, co vy a doprovodná organizace)?

Pa – Paní z doprovodné organizace k nám jezdí každé dva měsíce na návštěvu a mezi tím jsem stále ve spojení, volá jednou za 14 dní – co je nového, jestli se něco nezměnilo, jestli něco potřebuji,... Jestliže potřebuju něco řešit, tak to řeším s naší paní z organizace, a ta vlastně pak dohání ty na těch OSPODech, nebo pokud my potřebujeme nějaký informace z těch OSPODů, kde je nemůžeme dohnat.

Pn – My jsme tu vlastně od toho, abychom se starali o dítě, a ne abychom řešili problémy OSPODu.

Pa – To vlastně dělá za tebe ta nezisková organizace. Ta je dobrá, ta funguje. Je to tak, jak by to mělo asi tak být.

Spolupracují mezi sebou sociální pracovnice vaše a sociální pracovnice dítěte?

Pa – Já si myslím, že asi moc ne.

Pn – Nespolupracují spolu vůbec, protože když něco potřebují vědět, tak volají nám,

jestli my něco nevíme.

Pa – když jsme si přivezli Ríšu a potřebovala jsem něco řešit s jeho sociálkou, protože tam se jedná o něj, tak jsem vlastně vůbec nikoho nemohla dohnat, ba naopak. Oni vlastně ještě mně si stěžovali, jak oni to tam mají hrozně těžký, a že jsou ty dovolený, lidé dávají výpovědi a takový. A toho Ríšu si během týdne přehodili 3 pracovnice, takže opět nikdo o něm nic nevěděl. Takže ta co ho měla na starosti, ta nebyla, takže to bylo takový hrozný.

Myslíte si, že je vždy jednáno ve prospěch dítěte?

Pa – Ne.

Pn – Ne. Jednají tak, aby to pro ně bylo co nejjednodušší.

Je rozdíl v citové vazbě mezi první a dalším dítětem?

Pa – Asi jo. Ale také záleží na tom, že to první bylo opravdu první, bylo to hrozný. Ale zase jsme Aničku měli jen 4,5 měsíce, ale Honzíka i přes to, že byl druhej, tak jsme ho měli přeci jen těch 13 měsíců. Takže to bylo taky strašný. Když to dítě je od narození, tak je to asi horší pak.

Nežárlí vaše děti na děti v PPPD?

Pa – Žárlíte?

Oba synové odpověděli ne.

Pa – Jo, ale taky říkali, že se k nim chováme líp, než jsme se chovali k nim, ale není to pravda. Protože oni když byli malí, tak si to asi nepamatují. Byli to prostě normální malý děti.

Co si myslíte o délce jeden rok?

Pn – Někdy je to moc, někdy je to málo.

Pa – Já si myslím, že by tady rozhodně dýl být neměly. Pak už by se to dítě víc navázalo, opravdu hodně, takže si myslím, že určitě dýl ne. Kdyby to bylo třeba dva roky, tak už by bylo těžší i pro nás se toho dítěte vzdát, takže asi dýl ne.

Snažili jste se někdy PPPD uměle prodloužit?

Pa – To ani snad nejde. I když jsem si myslela, že u Honzíka by byl potřeba ještě čas, aby si na ně navykl. Je pravda, že ty děti pak trpěj tím, jak se jim stýská, ale oni si zvyknou. Je to hodně o věku toho dítěte. Přebíjejí staré zážitky novými.

Příloha 2: Rozhovor s Rodinou 2

Jak jste se k pěstounské péči dostali?

Tak vlastně hodně se o tom začalo psát v médiích, potom jsme to sledovali v praxi u známé. Když jsme se o tom dozvěděli nějaké informace, jak to funguje a tak, tak jsme si o tom promluvili, a rozhodovali jsme se, jestli do toho půjdeme. Nakonec jsme zjistili, že děti jsou pryč z baráku, je tady ticho, oni jsou dospělí a my bychom chtěli ještě dát šanci nějakému děcku, a že by to pro nás byl přínos a pro ty děti taky.

Jak dlouho trvala cesta od podání žádost do vydání rozhodnutí o PPPD?

Necelý dva roky. No... rok a půl.

Jak byste hodnotili přípravný kurz ze stránky věcné, informační a organizační, jak na vás působilo prostředí a podobně.

Když tam byli přednášející, kteří nám měli co říct, tak nám sdělili důležitý informace, o kterých my jsme nevěděli, byly to docela zásadní informace, takže to bylo přínosem. Ovšem se mi nelíbilo vedení kurzu. Nebyla jsme sama, bylo nás tam 7 dvojic a vlastně jsme se všichni shodli, že vedení kurzu neseslo nikomu.

Povídali jsme si o tom, jak to chodí s dětma, když jsou do PPPD, jaké jsou naše povinnosti, jaká máme práva a odborníci, na které se můžeme obrátit, když si nebudeme vědět rady. Dostali jsme také kontakty na určité pracovníky, odborníky, kteří nám poradí. Potom jsme tam probírali styky s biologickou rodinou. Pak jsme tam měli zajímavý to, že když by se mělo děcko dostat do další rodiny, tedy adoptivní nebo biologické, tak jak to probíhá všechno, jak se má s děckem pracovat. Někdy to odpoutání děcko zvládne brzy, někdy to trvá déle.

Jaké přednášky byly pro vás zajímavé?

Byla tam zdravotní sestra, měli jsme zdravotně, velice dobrá věc. Spoustu věcí jsme si zopakovali, třeba první pomoc u dětí. Pak tam byla pediatrička, ta nám říkala různé poruchy, dětské nemoci, vývojové vady, ... Potom jsme tam měli právníka, který nám řekl informace, na co máme nárok nebo co můžeme uplatňovat, co nemůžeme, na co si máme dát pozor. Potom tam byla velice zajímavá přednáška s ředitelem dětského domova. Potom jsme tam měli ještě přestouny na přechodnou domu, kteří to dělají už

asi 12 let... nebo 8, já teď nevím. Takže jejich zkušenosti, jejich náhled, jejich pocity, což bylo hodně zajímavý.

Pak jsme dělali ještě scénky, na dané téma, většinou nějakého příběhu dětí, prarodičů, rodičů. Takový ukázkový situace, jak bychom to udělali, jak se zachovali a takový.

Co říká vaše rodina na to, že jste se rozhodli pro tuto profesi?

My jsme to s nima probrali a oni souhlasili.

Jak se postupovalo v případě žádosti o výkon PPPD?

Zažádali jsme na okresním úřadu, pak se nám ozvali s tím, že udělají návštěvu, potom paní přijela, obhlédla prostředí, možnosti, popovídali jsme si, a pak jsme dostali vyrozumění, že to postoupilo na krajský úřad. Pak jsme byli pozvaní na pohovor. Po pohovoru jsme dostali vyrozumění, že jsme byli zařazeni do kurzu pro pěstouny. Na kurz jsme čekali asi půl roku.

Jaká byla očekávání, čeho jste se báli? Naplnila se vaše očekávání, nebo bylo vše jinak?

Očekávání bylo to, že budeme pečovat o malé dítě... nějaké dítě. Že nám přijde do rodiny nový člověk, kterému můžeme pomoci v jeho špatný situaci, nebo ve startu do života, že o něj budeme pečovat, že mu dáme to nejlepší – to bylo vlastně očekávání. Nakonec se nám to splnilo. Zatím nemáme očekávání nějaký další.

Jak dlouho po kurzu jste dostali první dítě?

Po kurzu, no, kurz byl v prosinci. Pak to dlouho leželo na kraji, než to vyhodnotili. Pak jsme dostali zprávu, že jsme zařazeni. Pak bychom museli čekat po době tří týdnů, než by to nabylo právní moci. My jsme se toho zřekli, dojeli na kraj, tam jsme podepsali papíry. To bylo jeden den, druhý den ráno jsme byli už pěstouni a ten den v poledne nám volali, že si máme přijet pro dítě. To bylo v květnu.

V diskuzích na internetu jsem četla, že pěstouni vydělávají velký peníze, tak se chci zeptat právě pěstounů, co si o tom myslíte? Zbohatnete?

Řekla bych, že práce je z mého pohledu placená dobře. Musí si ale člověk uvědomit, že vlastně je to 24 hodin denně, musíte k tomu děcku vstávat, jste za něj zodpovědní po

všech stránkách. Potom určitě člověk nezbohatne, ty příspěvky, které dostáváme na děcko do něj určitě zpátky vložíme – do jídla, do kosmetiky, plínky, oblečení, mycí a prací prostředky,... Opravdu, těch 4 500,- Kč to dítě využije.

Když si dítě přivezete domů, co všechno se musí zařídit?

Určitě jídlo, místo na spaní, lahvičky, hygienické prostředky, vaničku na koupání, oblečení, kočárek.

Musíme zařídit dětského pediatra a museli jsme se postarat o zdravotní průkaz. Rodný list nám zařídily sociální pracovnice. V porodnici jsme museli podepsat papíry, že si ji přebíráme, to je asi tak všechno z těch papírů.

Pak samozřejmě ohlásit OSPODu na kraji, že máme dítě v pěstounské péči, přihlásit se na úřadu práce o výplaty a to je asi tak všechno.

Dítě číslo 1 – Amálka

My jsme se ráno ve čtvrtek stali vlastně pěstouny, po právní stránce jsme se stali pěstouny. Hned v poledne nám volali, že jsou rádi, a že si máme jet pro malou holčičku a pokud nám nevadí, že je romského původu. To nám nevadilo. Říkali jsme si, že budeme jediné rádi, že ji dostaneme. Měli jsme si pro ni jet už v pátek, ale protože měla dětskou žloutenku, tak jsme si pro ni jeli až v pondělí.

Tam nám ji sestřička donesla a já jsem si ji oblékla do svých věcí. Z papírů, které jsme dostali, tak tam vyplynulo, že mamince je více jak 20 let, že to byl její 4. porod, první porod v nemocnici. O její předchozí 3 děti se starají její ne rodiče, ale prarodiče. Nejmladšímu dítěti bylo 11 měsíců v té době. Ty řekli, že už to nezvládají, že si na to netroufají. Amálka tedy byla určena do ústavu nebo PPPD. No tak jsme si ji přivezli, od té doby se o ni staráme, Amálka prospívá. (17,38)

Jak probíhalo navázání jednotlivých členů rodiny?

Když jsme si ji přivezli, tak dostala hned napapat, protože se hlásila o jídlo, takže doma hned dostala najíst, přebalili jsme ji, a protože bylo hezky, tak jsme ji dali do kočárku a šli s ní na terasu. Byla hezky venku ve stínu a celé odpoledne spinkala. Přesně po 3 hodinách se budila na jídlo, to měla teda jak hodinky. Pokud nespinkala, vždycky byla u někoho v náručí, kde jsme ji hladili, mluvili na ní. Větším problémem žádný nebyl. My

jsme z ní měli obrovskou radost. Přišli se podívat moji rodiče na ní. Večer přijel syn z práce a první co bylo, musel si jít umýt ruce a hned si jí pochovat. V pátek přijeli moje starší dvě děti. Dcera se hned šla umýt a převléct a hned si jí musela nakrmit sama, prostě to chtěla zkusit. Takže hned: „Já si jí nakrmím.“ Přijetí bylo veliký.

Opravdu můj pocit byl... Bylo to naše první dítě přijaté do pěstounské péče. Moc jsme se na ni těšili, strašně jsem ji hýčkala, chovala, ale takové to láskyplné přijetí, to přivnutí, u mě nastalo až večer, když jsem ji z té nemocnice, i když měla naše věci, až když jsem si ji vykoukala, namazala, oblékla hezky. Už byla taková vyvoněná, ne jako z té nemocnice, prostě voněla po našem, a tam jsem ji teprve opravdu přijala. Neměla jsem k ní žádný odstup, když jsme ji přivezla, to vůbec ne, bylo to děťátko, prostě potřebuje tu lásku, ale takový to navázání proběhlo až po tom vykoupaní.

Amálka se vyvíjí jako všechny ostatní děti, nemá problémy mototrický, nemá problémy s navázáním kontaktů. Ona je taková, jak bych to řekla... mazlivá. Nemá problémy, akorát začala ze spaní ze spánku házet hlavičkou, pak začala mít problémy s dýcháním. Tím já jsme urgovala paní doktorku, ta nás poslala na komplexní vyšetření, byli jsme i na neurologie. Zatím všechny výsledky byly v pořádku, takže proč to tak bylo, já nevím.

Jak to vypadá s Amálkou dnes?

Dneska je Amálce 9 měsíců. Z OSPODu tady byli po narození, to jsme ji měli krátce. Pak tady byli asi po 4 měsících, tak se byli povídat. Jinak žádné zprávy od nich nemáme. Jak se vyvíjí její případ, nevíme.

Jak probíhaly návštěvy OSPODu?

Tak na první návštěvu přijely Amálky dvě sociální pracovnice. Posadily se u nás, popovídali jsme si, opravdu jsme všechno probrali. Bylo to příjemný setkání, milý. Měli jsme si co říct, ale potom už se vlastně neozvaly, až před 5. měsícem, kdy nám přišly sdělit... Vlastně přišly dvě sociální pracovnice, ani se neposadily, že mají naspěch. Měly na nás asi 5 minut. Ani se neposadily, u postýlky vlastně stály a sdělily nám, že zažádaly... Že Amálka teď bude úplně právně volná. A protože je to romské dítě, takže její papíry postoupějí krajskému úřadu, který bude hledat i pěstounky v mezinárodní pěstounské péči.

Jak na vás působila návštěva sociálních pracovníků a jejich přístup?

Ta první velice příjemně, mile. Slibovala jsem si od toho, že to v tomhle duchu bude probíhat dál, a že se budeme vídat, že si budeme mít vždycky co říct. Takhle to proběhlo úplně krásně.

Druhá návštěva na mě působila tak, že na to dítě pohlížejí jako na odpad. Nebo já nevím jak to říct, tak jsem to cítila. Mluvily o ní, jako by to byl odpad. Ne doslova, ale přišlo mi, že tady už nešlo ani o to dítě. Při druhé návštěvě nám bylo jen sděleno, že postupuje do mezinárodní adopce a vyznělo, že se jejím případem zatím nikdo nezaobíral, jen čekaly na těch půl roku, až uplyne, a předají ji dál.

Jak hodnotíte tedy práci sociálních pracovníků?

Mám první děcko, nemám s nima žádné další zkušenosti.

Jak hodnotíte komunikace v procesu pěstounské péče?

S doprovodnou organizací spolupracujeme dobře, tam nemám výhrady. Paní se každé 2 měsíce staví, popovídáme si. Mezi těma dvěma měsícema i zavolá, poptá se na nás, jak se máme, poptá se na Amálku. Případně nám dá i informace ohledně Amálky – kam to spěje, kam to směřuje, jak se s ní dál zamýšlí. Ona se snaží z toho OSPODu získávat informace. My pečujeme o malou dobře, nic ji nechybí, takže nemáme zatím potřebu nikoho uhánět. Ale zase, když jsme něco potřebovali, s malou něco bylo, tak my do té samé budovy, kde je i úřad práce, nosíme každý měsíc usnesení, které nám chodí, takže my podáváme na OSPOD informace ohledně Amálky i bez výzvy. Teď měla zdravotní problémy, tak jsme jim vždy donesly výsledky z vyšetření, ale jinak se nás nikdo neptá.

Jak teď tedy vypadá se Amálkou?

No to nemůžu říct, protože to není v mojí kompetenci, ani mi nikdo zprávy nepodává. Už má papíry na tu mezinárodní adopci. Vůbec nemáme žádné informace. Ani o tom, že by se hledali dlouhodobí pěstouni, nebo že by ji někdo chtěl adoptovat, vůbec nevím. Asi si myslím, že se pro to hledání toho moc nedělo. Slyšela jsem i názor, že romské dítě je neumístitelné. Je to složitý, protože je to romské dítě, a tady v České republice je dost předsudků, ale z mého pohledu bych byla strašně ráda, kdyby se sehnala rodina, která

by jí přijala do pěstounské péče, aby vlastně, když teď vyrůstala rok v rodině, aby vlastně pokračovala dál v rodině. Protože myslím si, kdyby skončila v nějakém ústavu, kde se za ní zavrou dveře, tak už ji nikdo nepomůže...fuj... je to hrozný, jestli by se to mělo stát. Když si to takhle promítám...

Myslíte si, že je jednáno v nejlepší zájmu dítěte?

Myslím si, že by mohli dělat víc. Oni ji vlastně nechali osudu. Myslím si, že když už jí dají do pěstounské péče, tak by ji měli nechat v rodině a neměla by být z ní vytrhnuta a vracet se do ústavu.

Co si myslíte, o délce jeden rok?

No myslím si, že je to hodně dlouhá doba pro to dítě. To zařazení do rodiny by mělo být dřív. Jako jo, ten rok, dítě si asi zvykne. Ale i pro ty vazby by to bylo dobrý dřív, hlavně když je to dítě z porodnice. Myslím si, že by mělo být víc těch pěstounských rodin.

Co byste na celém systému změnili?

No, pružnější umístování dětí. Rychleji jim hledat rodinu. Víím, že někdy to nejde, ale když to jde, měli by jim hledat tu rodinu, ve které bude to dítě vyrůstat mnohem dřív.

Jak hodnotíte celý tento Amálky případ?

No myslím si, že když se maminka nemohla postarat, tak že je to velice dobře, že se dostala do PPPD. Pro ty děti je to určitě velkým přínosem v tom startu.

Jaká vidíte pozitiva a negativa na PPPD?

Pozitivní je určitě to, že tomu dítěti dáme něco, tu lásku, kterou by v ústavu neměl, dáš mu individuální péče. Jsi vlastně ta osoba jenom pro něj.

Pokud sociální pracovníce se rozhodnou, že dají dítě do PPPD, tak by se také měly postarat o to, aby to dítě už nikdy, nikdy se nedostalo do toho ústavu. Mě to strašně drásá. Nejenom u Amálky, ale u všech dětí, které tam vrátí zpátky. Proč to teda dělají? Každá pracovníce, která dítě do PPPD dá, by se měla o to dítě také postarat, aby to dítě mělo model té rodiny.

Pozitivní je určitě to, že tomu dítěti dáme něco, tu lásku, kterou by v ústavu neměl, dáš

mu individuální péče. Jsi vlastně ta osoba jenom pro něj.

Pokud sociální pracovnice se rozhodnou, že dají dítě do PPPD, tak by se také měly postarat o to, aby to dítě už nikdy, nikdy se nedostalo do toho ústavu. Mě to strašně drásá. Nejenom u Amálky, ale u všech dětí, které tam vrátí zpátky. Proč to teda dělají? Každá pracovnice, která dítě do PPPD dá, by se měla o to dítě také postarat, aby to dítě mělo model té rodiny.